

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 10.

Onsdagen den 15 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 68, angående överlåtelse till lantförsvaret av kronoegendomarna $\frac{1}{2}$ mantal Broby nr 1 och $\frac{5}{8}$ mantal Kvarnberga nr 1 i Åkers socken av Södermanlands län m. m.;

nr 70, angående vissa ändringar med avseende å fortsättningsskolans anordnande;

nr 72, angående pensionsförbättring åt vissa månadslönare vid marinen;

nr 73, angående tilläggspension åt kaptenen i Västmanlands regementes reserv, majoren i armén C. M. Tottie; samt

nr 75, angående anslag till underhåll av vetenskapsakademiens, av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 66, angående grunder för statsbidrag till uppförande och drift av tuberkulossjukvårdsanstalter i Västerbottens län; samt

nr 67, angående lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 53, angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond; och

nr 65, angående statsbidrag till vissa trädgårdsutställningar.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande nr 9, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 63, angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa;

Första kammarens protokoll 1928. Nr 10.

nr 7, angående fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till utarbetande av ett person- och sakregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1921—1930;

nr 9, i anledning av väckta motioner om höjd pension åt förre vaktmästaren Nils Modén; samt

nr 10, i anledning av väckt motion i fråga om viss ändring i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om höjning
av de stat-
liga befatt-
ningshavarnas
pensions-
ålder.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion angående höjning av de statliga befattningshavarnas pensionsålder.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion, nr 350, hade herr *Lindgren* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om höjning av de statliga befattningshavarnas pensionsålder samt för nästa års riksdag framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion II: 350 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Det är ju så att medellivslängden stiger undan för undan, folk blir äldre och äldre och blir det därför att kroppen är mindre illa åtgången av livets skadligheter nu än vad förhållandet var för en mansålder sedan. Därav följer, att arbetskraften i 65—70-årsåldern numera hos många människor är helt annorlunda bibehållen än den var för en mansålder sedan.

Den fullt riktiga och logiska konsekvensen därav är väl, såsom motionären ifrågasätter, en utredning om höjning av pensionsåldern. Säkert är en sådan höjning ur statsnyttans synpunkt önskelig för vissa grupper av befattningshavare.

Jag har intet yrkande att framställa.

I herr Holmgrens yttrande instämde herr *Lindhagen*.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om höjning av pensionsåldern för manliga folkskollärare.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 13, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 14, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Punkterna 1—3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 15, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken.

Ang. återupprättande av industrien i Nederkalix socken.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i detta utlåtande på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att vid lämnande av bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken i Norrbottens län, för vilket ändamål 1927 års riksdag anvisat ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor, finge tillämpas de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 27 januari 1928 angivits.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Hallin, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blådinge, *Persson* i Fritorp och *Järte*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

2) av herrar *Nilsson* i Gränebo och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr vice talman! Redan när detta ärende förra året var före i riksdagen, yttrade statsutskottet, att utskottet hyste stor tveksamhet, då det gällde beviljandet av det då begärda tillskottet å två miljoner kronor för nu ifrågavarande ändamål, och många av kammarens ledamöter ställde sig också helt avvisande. Till dessa senare hörde förra året även jag. I år tillhör jag reservanterna i denna fråga, och jag ber därför få säga några ord såsom motivering, innan jag går att framställa något yrkande.

De beräkningar, som innehöllos i förra årets proposition ha, som synes, icke gått i lås, utan nu fordras det ett ytterligare kapitaltillskott och ytterligare eftergifter från statens sida. Enligt de upplysningar, som lämnas i propositionen, har sålunda postsparbanken engagerats med ett lån på en halv miljon kronor och likaså industrilånefonden för ett lån på en halv miljon kronor. Dessutom har man måst ge efter på de villkor, som förra året uppställdes beträffande den affärsmässiga princip, som hos domänstyrelsen skulle upprätthållas, då det gällde dess transaktioner med ifrågavarande företag. I år fordrar man i stället, att domänstyrelsen skall lämna två års kredit på försålt

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

virke, en kredit, som approximativt uppskattas till cirka 1,200,000 kronor. Och dessutom lär det vara så, enligt vad det sagts mig under hand. — det har icke lämnats någon upplysning därom i propositionen eller på avdelningen inom utskottet — att av domänstyrelsen skulle fördras ytterligare eftergifter, om vilkas kapitalisering man icke kan döma, då man icke har tillgång till handlingarna. Det är en högst allvarlig sak, att man här skall behöva gå in för dessa eftergifter — isynnerhet beträffande förhållandet till domänstyrelsen.

Riksdagen har ju redan tidigare hävdad den principen, att de affärsdrivande verken skola skötas fullt affärsmässigt, och statsrevisorerna ha också vid något tillfälle framställt anmärkningar, när denna princip icke upprätthållits, anmärkningar som ha gillats av riksdagen.

Det ligger då något motbjudande i att nu vilja påtvinga domänstyrelsen en affärstransaktion, som domänstyrelsen själv redan förra året avstyrkte. Jag ber i detta sammanhang få erinra om att det förra året mot det då föreliggande förslaget från domänstyrelsen framställdes en hel rad av anmärkningar och att domänstyrelsen också yrkade avslag på det då föreliggande förslaget. I år — och det ber jag redan nu få påpeka — förefinnes den formella bristen i utredningen, att något officiellt utlåtande från domänstyrelsen icke föreligger. Det hade synts mig vara i högsta grad angeläget, att domänstyrelsen officiellt fått tillfälle yttra sig över de högst betydande försämringar i dess ställning till denna transaktion, som nu vidtagits. Så har emellertid icke skett, och det synes mig också vara en brist, att kommerskollegium icke blivit hört i år och att icke heller arbetslöshetskommissionen blivit hörd, så att man kunnat få ett nytt utlåtande om hur det förhåller sig med arbetslösheten i ifrågavarande trakt. Något sådant utlåtande förefinnes nämligen icke heller i propositionen.

De betänkligheter emot företagets bärlighet, som framfördes förra året, synas mig i år äga ännu större giltighet.

Herr statsrådet säger också självt i propositionen, att konjunkturerna äro i nedåtgående och således i detta avseende finansieringsplanen icke är fullt lika säker som förra året, och det är också en synpunkt, som man bör taga i betraktande. Principiellt sett förefaller det mig som om det vore en mycket betänklighetsfull och, enligt min uppfattning, oriktig väg att slå in på att man på detta sätt, där de ekonomiska förhållandena påfordrat att en industri nedlagts, låter staten träda in och upprätta en industri på vilkens bärlighet man tvivlar. Det är möjligt, att de rent ekonomiska lagarna framtvinga en sådan omläggning som den som skett däruppe i Nederkalix, en koncentrerung av driften i massavedsindustrin. Det har t. ex. under hand sagts, att det ifrågasattes, att ett sågverk i Byske kommun skulle nedläggas, och enligt uppgift i pressen har sågverket på Seskarön nedlagts.

Om man skall gå in för en sak sådan som denna, måste man ställa sig principiellt sett frågande och undrande hur det skall gestalta sig i fortsättningen. Enligt min mening hade det varit för denna frågas behandling bättre om en utredning förebragts, vilken visat, hur stort statens kontanta tillskott till företagets upprättande varit, än att denna transaktion med ett affärsdrivande verk genomförts, där det finns förhållanden, som man icke kan överblicka och där principen om full affärsmässighet icke kan upprätthållas. Jag skall icke nu yttra mig om hur ett sådant förslag skulle ha upptagits här. Från min synpunkt sett hade, om ett sådant förelegat, det emellertid varit mera tilltalande än det nu föreliggande. Då nu emellertid icke något sådant förslag föreligger, kan man icke yttra sig om det eller taga ställning därtill, utan man måste ställa sig på den ståndpunkt, som ligger närmast, nämligen, från min synpunkt sett, på avslagslinjen. Det är icke någon motvilja mot att bringa hjälp i befolkningens nödställda belägenhet, som dikterar ett avslagsyrkande från min sida. Arbetslöshetskommissionen har haft och har nödhjälpsarbeten, brobygg-

nader och vägbyggnader o. s. v. i gång där uppe, vilka arbeten ge bygden i produktivt avseende vissa förmåner och vilka kostat arbetslöshetskommissionen ansevärdiga summor. Det synes som om det vore bättre och riktigare att fortsätta på den vägen än att slå in på en väg sådan som den i propositionen föreslagna, som sammanblandar statlig affärsdrift med social hjälpverksamhet.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av herr Hallin m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Kvarnzelius**: Såsom framgår av statsutskottets utlåtande, har statsutskottet också varit ganska tveksamt när det haft att taga ställning till denna proposition. Det verkar ju i hög grad beklämmande att se, vilka svårigheter som varit förenade med att kunna realisera den plan, som framlades förra året och som riksdagen då efter statsutskottets tillstyrkan gick med på att godkänna. Det har visat sig, att det fordras mera pengar än de man då räknade med och att det icke finns så stora ekonomiska resurser där uppe i Nederkalix att lita till, utan att det huvudsakligen blir staten och det bankföretag, som skulle överlåta fastigheter och båtar, som de facto bli de största aktieägarna här, även om det blir så att andra skola stå såsom aktietecknare. Men som frågan nu ligger, har statsutskottet icke ansett sig kunna avstyrka vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Vi hade, och det torde även den siste ärade talaren vara villig att erkänna, fått alla informationer, som överhuvud taget kunna erhållas i detta ärende, innan vi beslöto i densamma inom statsutskottet.

Det är riktigt vad herr Johansson yttrade om att det av propositionen icke framgår, vad de myndigheter, som man kan räkna med borde ha fått yttra sig, haft att säga i detta ärende, men den person, som närmast haft att utarbeta propositionen, har välvilligt ställts till utskottets förfogande och på dess fjärde avdelning, vilken förberett detta ärende, lämnat utförlig redogörelse för gången av förhandlingarna ävensom för myndigheternas yttranden, i den mån yttranden finnas, samt för vad som framgått som resultat vid rådplägningen med alla dessa myndigheter och representanter för bolaget.

Vad speciellt beträffar ett av de områden, som herr Johansson vidrörde, nämligen frågan om hur det är ställt med arbetslösheten däruppe för närvarande, förhåller det sig, efter vad vi kunnat inhämta, så, att arbetslösheten gått ned något, dock högst obetydligt. De arbetslösas antal inom denna kommun rör sig om 1,000 arbetare, och om man räknar deras familjemedlemmar med, så blir det en betydande procentsiffra av hela den kommuns befolkning, som beröres direkt av arbetslösheten däruppe, och det återstår ju endast den möjligheten för att bringa hjälp, att man på ett eller annat sätt försöker få industrien i gång. Jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet på att dessa penningar, som det här är fråga om, till övervägande del komma att gå till arbetsförtjänster däruppe. Jag tager säkerligen icke fel, om jag säger, att ungefär 90 procent eller mera av den inkomst, som denna industri kan komma att få på levererade varor, kommer att gå till avlöningar vid skogsavverkningen, vid transporten av virke fram till fabrikena, vid förädlingen och innan varan kommer ombord på det fartyg, som skall bära den ut på världsmarknaden. Att detta är ytterst värdefullt för Norrbottens befolkning, som för närvarande lider under en mycket stor ekonomisk kris, kan man utan vidare förstå. Jag behöver icke i detta sammanhang peka på de förmåner, som denna provins ur många andra synpunkter lämnar landet, för att herrarna även utan vidare skola förstå, att man känner sig ha vissa förpliktelser, sedan nu situationen utvecklats sig därhän, att, på grund av de svårigheter, som skapats däruppe — icke genom statens tillskyndan utan genom mer eller mindre misslyckade spekulationer — situationen blivit den nuvarande.

*Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.*

(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

Nu återstår intet annat än att man får lov att försöka säga b i år, sedan man sagt a förra året i detta ärende. Jag skall icke upptaga kammarens tid längre med att motivera min ståndpunkt. Även om jag kände mig tveksam, skulle jag omöjligen kunna gå in för att intaga någon annan ståndpunkt än den jag hade förlidet år, och jag har därför ansett mig efter moget övervägande böra tillstyrka vad Kungl. Maj:t föreslagit och ber således få yrka bifall till utskottets hemställan.

Greve Lagerbjelke: Herr talman! Det är en ganska egendomlig tillfällighet att samma dag, som detta utlåtande delades i kammaren, fick man vid samma tillfälle taga del av en kungl. proposition angående ytterligare medels anvisande för stenkolsfyndigheternas på Spetsbergen tillgodogörande.

I denna kungl. proposition föreslås riksdagen att anvisa ett ytterligare belopp av intill 450,000 kronor att användas till tecknande av aktier, som skulle övertaga Svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergens i likvidation tillgångar. Läger man till detta belopp, om det nu kommer att beviljas, de av svenska staten förut till samma bolag beviljade lånemedlen av 2,376,000 kronor, är man uppe i ett belopp av 2,826,000 kronor, vartill komma ytterligare av staten tecknade aktier i detta bolag med 2 miljoner kronor, sålunda närmare 5 miljoner kronor. Nog förefaller det mig, ifall riksdagen i den nu föreliggande frågan skulle besluta i enlighet med den kungl. propositionen och statsutskottets hemställan, att vi skulle vara inne på statens deltagande i ett företag, som sannolikt skulle komma att kosta ännu mer än vad Spetsbergen kostat.

Jag vill nu gärna medgiva, att i detta fall helt andra skäl tala för ett bifall till det föreliggande anslagskravet och att även det beslut, som riksdagen förra året fattade, medför ganska starka konsekvenser i fråga om ett välvilligt bemötande från riksdagens sida. Men det förefaller mig dock som om här skulle föreligga synnerligen starka betänkligheter.

Frågan rör sig, efter nu föreliggande utredning att döma — förra året var ju utredningen synnerligen otillfredsställande — om ett sammanlagt belopp, som skulle erfordras för detta företag, av i runt tal 9 miljoner kronor. Man måste då fråga sig vad det finns för utsikter för detta företag att bära sig. Ja, i det avseendet får man säga, att det i år liksom förra året företetts kalkyler angående företagets utsikter att kunna ekonomiskt bära sig. Jag får då säga, att jag, när jag sökt sätta mig in i dessa kalkyler, har funnit dem visa att föga utsikt till ekonomisk bärighet finnes och detta lär följa även därav att varken föredragande departementschefen eller statsutskottet vågat sig på att åberopa dessa kalkyler. Det är tvärtom en synnerligen torftig utredning angående bärigheten, som finnes i de föreliggande handlingarna. Allt som i det avseendet förekommer är, att det i den kungl. propositionen från förra året säges på sid. 37, att det föreligger angivna grundförutsättningar »för ett igångsättande av det blivande företaget under icke alltför ogynnsamma auspicer». I år säger föredragande departementschefen i detta avseende ingenting alls. Förra året anförde statsutskottet, att utskottet hade »starka betänkligheter» med hänsyn, bland annat, »till utsikterna för ifrågavarande industriföretags lyckliga ekonomiska genomförande» och i år säger statsutskottet i detta avseende ingenting alls. Det må nu med detta vara så att, om vägande skäl föreligga — jag upprepar det ännu en gång — för att hjälpa företaget på fötter, skulle jag möjligen, om staten anses kunna ha råd till detta, ha varit med om att bevilja ett direkt, erforderligt anslag, men vad som förefaller mig vara mest betänkligt härvidlag är det, för mig åtminstone, synnerligen motbjudande sätt, varpå medlen skola anskaffas.

Den förste talaren har redan vidrört frågan om de medel, som genom kredit — en till återbetalningen oviss kredit — skulle lämnas av domänstyrelsen.

Jag anser det vara onödigt för mig att nu ingå på denna fråga, men jag vill i stället beröra det belopp av en miljon kronor, som till hälften var skulle lämnas dels av postsparbanken och dels från industrilånefonden.

Går man till reglementet för postsparbanken, finner man där, att postsparbankens medel må användas bland annat till utlämnande av lån »mot säkerhet av inteckning i sådan fast egendom inom riket, som med hänsyn till», bland annat, »läge» och »avkastning prövas innebära fullgod säkerhet». Ja, mina herrar, är det någon i denna kammare, som anser, att den inteckning, som skulle utgöra säkerhet, gemensam säkerhet, för postsparbankslånet och industrilånet, liggande mellan en halv miljon och en och en halv miljon kronor, verkligen är fullgod säkerhet? Jag tror det icke, och det lär väl även framgå därav, att såvitt man vet icke någon bank velat lämna ett lån på dessa belopp. Jag är övertygad om att det gjorts ansträngningar för att förmå banker att lämna denna kredit. De ha icke gjort det, och då lär väl även däri ligga ett kriterium för säkerhetens otillräckliga beskaffenhet.

Beträffande bestämmelserna för lån från industrilånefonden gäller, att »Beviljat industrilånebelopp utlämnas» mot »sådan säkerhet för förbindelsens behöriga fullgörande, som av statskontoret godkännes». Det är ett ganska svävande uttryck, men man får väl ändå utgå ifrån att det skall vara någon verklig, reell säkerhet. För övrigt kompletteras detta genom bestämmelsen i § 9 i ifrågavarande kungörelse, som säger att »Därest statskontoret under lånetiden skulle finna den» — — »ställda säkerheten icke vidare vara nöjaktig, skall låneinnehavaren» inom viss tid »avlämna sådana nya säkerhetshandlingar, som av statskontoret godkänns». Det är utan tvivel så, att statskontoret kan vid sitt omdöme nöja sig med sämre säkerhet än en sparbank, men det fordras påtagligen, att säkerheten skall vara nöjaktig, och det anser jag denna säkerhet ingalunda kunna sägas vara.

Nu föreställer jag mig, att det kommer att invändas här, att detta dock är en omständighet, som riksdagen här icke har att pröva, utan att frågan om hurudana säkerheter postsparbanken och statskontoret kunna finna sig böra godtaga är deras sak och att de handla på sitt eget ansvar. Men jag föreställer mig, att dessa två institutioner icke själva kommit och erbjudit detta, utan att det är under, antager jag, påtryckningar ifrån departementschefen eller andra som detta skett.

Om denna min förutsättning är riktig, anser jag det vara med hänsyn till framtida konsekvenser synnerligen farligt, och jag vill även i detta sammanhang säga, att om, såsom antagligt är, förluster komma att uppstå både för domänverket, för postsparbanken och för industrilånefonden på de engagemang, som nu skulle lämnas, lär väl i framtiden riksdagen näppeligen kunna undandraga sig att ersätta dessa förluster.

Jag vill därmed ha sagt, att de — jag är ledsen att säga det — krokiga vägar eller, för att använda ett mildare uttryck, omvägar, på vilka man kommit fram till medelsanskaffningen, icke äro tilltalande och att det hade varit redigare från regeringens sida att komma till riksdagen med ett bestämt yrkande om anslag av statsmedel. I så fall kunde jag ha varit med om att reflektera på ett bifall trots alla andra betänkligheter.

Sådant läget nu är kan jag icke, herr talman, framställa något annat yrkande än om avslag på utskottets hemställan.

Herr von Sydow: Herr talman! När detta ärende förra året var föremål för riksdagens behandling, yttrade jag mig i saken och yrkade avslag på den då föreliggande kungl. propositionen. Jag anförde då, bland annat, att det, ifall man ville hjälpa en befolkning i en viss, betryckt landsända, vore oklokt att gå tillväga så att man med artificiella medel försökte uppamma en industri,

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

som icke i den delen av landet hade förutsättningar att bära sig. Att detta var förhållandet här ansåg jag framgå av att man förut på enskild väg igångsatt en stor industri däruppe, en industri som var likadan som den, som nu ifrågasattes, men som visade sig icke kunna bära sig; det gick så långt, att bolaget, som då ägde anläggningarna, övergav dem, lade ned rörelsen och sålde de dyrbara maskinerna för vrakpris till Finland.

Jag yttrade också, att jag var övertygad, att den plan, som innefattades i den kungl. propositionen, icke skulle kunna realiseraras, därför att man hade dragit för stora växlar på kreditvilligheten hos den bank, som hade varit förläggare till det förra företaget. Man hade räknat med en kostnadssumma av bortåt 9 miljoner kronor och räknat med att anläggningarna skulle bli färdiga för 3 miljoner kronor; staten skulle släppa till 2 miljoner kronor, 800,000 kronor skulle det bolag, som förut haft företaget och måst gå i konkurs, släppa till genom att sälja byggnaderna för detta belopp i aktier, och 200,000 kronor skulle man skaffa genom aktieteckning. Återstoden 6 miljoner kronor skulle den kreditgivande banken släppa till. Emellertid visade det sig genast, att jag blev fullt sannspädd i det avseendet, ty man misslyckades, när man ville förmå banken att släppa till dessa 6 miljoner kronor. Banken förklarade, att den gärna ville ge kredit på bankmässiga villkor. Härmed förstod banken, att den, när cellulosan var färdig eller halvfärdig, gärna ville belåna den till tillverkningspris, om den kom i bankens magasin, men därutöver ville banken icke gå in och släppa till penningar. Efter en ny beräkning skulle fabriken kosta $4\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och det fattades sålunda $1\frac{1}{2}$ miljon kronor. Nu måste sålunda regeringen anskaffa dessa $1\frac{1}{2}$ miljon kronor, och då vände sig väl Kalixkommittén med regeringens goda minne till dessa offentliga institutioner, som äro omförmälda av den föregående ärade talaren.

Nu ber jag att livligt få instämna med greve Lagerbjelke däri, att det hade varit önskligt, att regeringen gått den raka vägen och begärt ett anslag på $1\frac{1}{2}$ miljon kronor för att stödja företaget. Det hade nog beviljats, och då hade man sett klart över hela sakens läge. Nu valde man att begagna vissa statliga institutioner, där man sökte få låna, i första hand industrilånefonden. Utöver vad greve Lagerbjelke sagt i denna sak, ber jag att få anmärka, att kommerskollegium, som hörts i saken, yttrade, att det fanns skäl för och skäl mot lånet, men det syntes kollegium, som om skälen mot vore övervägande. Dessutom ville kollegium fästa uppmärksamheten på att om man beviljade detta lån, gick man utanför de gränser för låns beviljande, som voro fastställda i gällande kungl. kungörelse. Det kan icke bestridas, det framgår om man läser kungörelsen, men, tillade kollegium, då Kungl. Maj:t självt utfärdat kungörelsen, torde Kungl. Maj:t också ha rätt att icke följa den. Det kan ju hända, att det är så, men det är ändå föga tilltalande, att Kungl. Maj:t utfärdar en kungörelse om hur man skall få lån i en viss form och sedan, när det kommer ett ärende, som Kungl. Maj:t är särskilt intresserat för, bifaller ansökningen utan att kungörelsen iakttages. Dessutom vill jag säga, att oavsett den formella synpunkt, som kommerskollegium sålunda framhöll, finns det ju inget tvivel om att man begagnat fonden till att främja ett syfte, för vilket den aldrig varit avsedd. Industrilånefonden är till för att främja industrien. Ur den skola beviljas lån, som äro högst angelägna för industrien. Låntagarna skola utväljas efter företagets möjligheter att bära sig och främja näringslivet, men lånen skola icke användas såsom arbetslöshetsanslag. Fonden är aldrig given för bekämpande av arbetslösheten.

Så är det fråga om säkerheten. Ja, det är också ett egendomligt förhållande. Kommerskollegium ville ej yttra sig om säkerheten, men framhöll, att såvitt kollegium kunde se, fanns det icke för inteckningarna nöjaktigt säkerhet. Statskontoret yttrade sig också och sade: »Vad beträffar det för det ifrågasatta

lånet erbjudna hypoteket får statskontoret emellertid framhålla, att detta efter statskontorets bedömning icke kan anses vara av beskaffenhet att utgöra en tillfredsställande säkerhet för lånebeloppet». Emellertid står det nu i den kungl. propositionen, att säkerheten är godkänd av statskontoret. Jag har ej kunnat finna protokoll häröver hos statskontoret, men saken har väl, efter vad jag kan gissa, legat så, att de inteckningar, som det var fråga om, när statskontoret avgav sitt skriftliga utlåtande, lågo med sämre rätt än de inteckningar, som sedan kommit till användande för ändamålet och som ligga mellan 500,000 och 1,500,000 kronor, och dessa senare inteckningar har väl statskontoret under hand godkänt. Men även dessa senare inteckningar innefatta i min tanke icke någon realsäkerhet. Den första inteckningen på 500,000 kronor har banken. Den är god. Det är realsäkerhet, ty även om industrien icke går, kan man säkerligen avyttra de fasta maskinerna för 500,000 kronor. Men vad som ligger därutöver är icke realsäkerhet.

Jag har också velat instämma i vad greve Lagerbjelke yttrade om lånet från postsparbanken. Jag kan med bästa vilja i världen icke se, att vid detta låns beviljande instruktionen följts. Det är ingen sådan säkerhet, som står i det moment, som greve Lagerbjelke läste upp.

Sedan ha vi domänstyrelsen. Domänstyrelsen har enligt kontrakt förbundit sig att leverera ved på vissa villkor och skulle efter förra årets plan ge ett års kredit, som beräknats till 500,000 kronor, men mot bankgaranti. Emellertid ville banken ej ikläda sig någon garanti, och då ändrades det så, att domänstyrelsen skulle ge två års kredit och avstå från garantien, men få inteckningar i fastigheterna, liggande efter 3,250,000 kronor. Ja, dessa inteckningar kan man både ha och icke ha. Det torde ej finnas någon kreditinstitution i Sveriges rike, som vill belåna dem. Det synes också, som om domänstyrelsen ej blivit hörd om de ändrade villkoren; åtminstone har jag icke kunnat finna det och jag får säga, att om den nyligen avlidne, av oss alla så högt skattade chefen för domänverket Beskow hade levat och fått yttra sig i detta ärende, skulle han ha motsatt sig det nu föreliggande förslaget, så mycket han kunde, ty han höll i alla fall på att domänstyrelsen skulle handla affärsmässigt, och att domänstyrelsens budget icke skulle belastas med förluster eller risker för andra ändamål än det den har att verka för.

Jag kan icke heller underlåta att säga några ord om det blivande bolagets struktur. Nu finna herrarna, att 1½ miljon kronor skulle lånas ut för aktie-teckning. Arbetare, småbönder och hantverkare skulle bli aktieägare på det sätt, att de skulle teckna aktier och sedan belåna aktierna till samma belopp, som de gällde, i Föreningen Nederkalix industri u. p. a. Därmed bliva de ägare till aktierna utan att betala ett öre och få också rösträtt å stämman och som de hava majoritet i företaget, få de det avgörande ordet. I fråga om styrelsen har man vidtagit vissa försiktighetsmått. Så är det bestämt genom kontrakt med Föreningen Nederkalix industri u. p. a., att staten skall sätta till två styrelseledamöter och en revisor i bolaget. Det är också överenskommet, efter vad jag hört, att banken skulle sätta till två styrelsemedlemmar. Då blir det bara en, som tillsättes av nämnda aktieägare. Men på stämman, där avgörandet i sista hand sker och där högsta ledningen av företaget ligger, kan jag ej se annat än att dessa, som tecknat aktier utan att betala ett enda öre, komma att bli de som regera. Under sådana förhållanden tror jag, att utsikterna för detta underliga företags ekonomiska framgång äro mycket små.

Ja, herr vice talman, jag har ju tillåtit mig komma med en del anmärkningar mot det sätt, varpå detta ärende har förts vidare från regeringen, i vilket avseende jag instämmer med vad greve Lagerbjelke sagt. Man skulle sålunda lätt kunnat komma till det resultat, att jag skulle sluta med ett avslagsyrkande. Emellertid vill jag erinra herrarna, att förra året, när jag yttrade mig i ären-

*Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.*

(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

det, jag sade: Nu gäller det att avgöra den frågan: Skall det med statens hjälp bli en industri där uppe eller ej? Jag erinrar herrarna om att jag sade, att om man sade ja förra året, kunde jag icke se annat än att frågan principiellt var avgjord, och skulle det bli fråga om en ökning av statens bidrag framdeles, så vore man i sak bunden av det föregående årets beslut. Jag måste säga att jag står på samma ståndpunkt nu. När vi hade frågan före förra gången, yttrades det från mycket auktoritativt håll här i kammaren, av ordföranden för det parti, jag har äran tillhöra, och av den man, som nu är talman i denna kammare, att man måste besinna, att det gällde en gränstrakt, vars befolkning man måste söka binda vid Sverige, och att man måste söka visa den, att man känner för den och vill göra uppoffringar för att hålla den kvar. Jag tror, att dessa yttranden mycket bidro till att förslaget gick igenom. Men skulle man nu, sedan man givit detta löfte, rygga tillbaka och säga: Nu bry vi oss ej om det, det blir ingen industri av å denna ort, skulle man där uppe helt säkert framkalla en stämning, som skulle leda till konsekvenser, vilka, lindrigt sagt, icke äro önskvärda.

Om jag också, herr vice talman, icke kunnat underlåta att ge uttryck åt mitt djupa beklagande över det sätt, varpå detta ärende av regeringen nu ytterligare förts fram, finner jag mig ändå på grund av det beslut, som fattades förra året, och med hänsyn till befolkningen i den landsända det gäller, böra rösta för bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **Pettersson**: Herr vice talman! Det anförande, som för en stund sedan hölls av greve Lagerbjelke, rörde sig huvudsakligen om den säkerhet, som betingats dels för det lån, som det planerade Kalixföretaget erhållit av postsparbanken, och dels för det lån, som företaget erhållit ur industrilänefonden.

Greve Lagerbjelke kritiserade i sitt anförande ifrågavarande säkerheter, samt uttalade i anslutning därtill den förmodan, att postsparbanken och statskontoret icke lämnat dessa lån utan påtryckning från departementschefens sida, och på denna grund klandrade han, att »krokiga vägar» beträffas i denna sak. I anledning av detta yttrande vill jag som departementschef bestämt förklara, att jag icke på något sätt, vare sig muntligen eller skriftligen, direkt eller indirekt övat någon påtryckning på postsparbanken, för att banken skulle utlämna ifrågavarande lån. Jag har ej ens talat om saken med postsparbankens chef eller tjänstemän. Vad det andra lånet beträffar, har beslutet om dess utlämnande icke fattats av statskontoret, som endast yttrat sig i saken, utan av min kollega handelsministern, men även beträffande denna lånetransaktion kan jag bestämt förklara, att jag icke på något sätt, direkt eller indirekt, uttryckt någon önskan i saken vare sig till statskontoret eller till min kollega handelsministern. På grund härav anser jag, att greve Lagerbjelke saknar fog för det i anslutning till hans förmodan framkomna talet om krokiga vägar, som jag skulle ha beträtt i detta ärende.

I själva verket förefaller det som om det skulle vara en ganska lätt uppgift att kritisera denna proposition, på den grund att icke det företag, som regeringen förordat, är en god affär. Regeringen har aldrig sagt det utan såväl i föl som i år framhållit, att det här är fråga om en hjälpaktion till förmån för den nödlidande befolkningen i Nederkalix. Jag är övertygad, att jag har rätt att fatta kamrarnas beslut i föl såsom ett uttryck för den meningen, att man ej kan lämna denna befolkning åt dess öde, och jag är övertygad, att också i år riksdagen har den meningen.

I själva verket är befolkningens nödläge icke självförrvålad, utan beror på, låt oss säga, främmande krafters spel, som befolkningen står utan skuld till. Om det behöves ytterligare motivering för att försvara ett ingripande

till förmån för människorna där uppe, skulle det väl vara det, att de visat en allmän beslutsamhet att offra egen kraft och egna medel för att söka själva hjälpa sig upp på fast mark. När detta nu ej går utan hjälp utifrån, är det som statshjälp kan sättas i fråga.

Om jag således får utgå från att ingen förnekar, att detta behov föreligger, är det ju å andra sidan så, att meningarna skilja sig, när det gäller det lämpligaste sättet att hjälpa. Får man hålla sig till vad som sagts i dag och den diskussion, som förekom i fjol, skulle det vara åtminstone fyra olika vägar, man hade att välja på. Först ha vi förslaget att befolkningen skall hjälpas genom nödhjulsarbeten. Det var särskilt i andra kammaren i fjol, som det förslaget förordades. Vad den saken beträffar skall jag be att få erinra om att 1926 utbetalades omkring 560.000 kronor och i fjol 540.000 kronor för att genom nödhjulsarbeten och tillfälligt understöd hjälpa Kalixbefolkningen. När man nu säger, att samma metod skall användas även för framtiden, så torde det vara skäl att framhålla att den vägen förefaller att bli betydligt dyrare än om man nu beslutar sig för en engångsutgift på 2 miljoner kronor. En annan utväg att hjälpa Kalixbefolkningen är förslaget att anordna statsindustri, att upprätta en statlig såg och sulfatfabrik. Det är klart, att åtskilligt kan sägas till förmån för den tanken, bland annat att staten har stora virkestillgångar, med hänsyn till vilka det vore en fördel, om det funnes industri i närheten. Men här kanske gäller i än högre grad riktigheten av vad jag sade om nödhjulsarbetena, att det lärer väl bli betydligt dyrare, om staten skall engagera sig för en industri än om man beslutar sig för ett understöd av den art, varom här är fråga.

I detta sammanhang bör ej lämnas ur räkningen det i fjol framställda förslaget, att befolkningen i Nederkalix skulle med lämpliga medel tvingas att ge sig av från trakten till någon annan ort i landet, där bättre förvärvsmöjligheter kunna yppas. Jag vet ej, hur den ärade förslagsställaren närmare tänkt sig realiserandet av detta projekt, om meningen är, att man skulle på några järnvägståg med våld inlasta dessa 4.000 människor, varom det är fråga, och internera dem på något annat ställe i riket. Men det torde ej vara nödvändigt att uppehålla sig härvid. Det är tillräckligt att erinra, att Nederkalix ligger omkring 4 mil från vår nordgräns. Det är således ett gränsområde. Det föreligger tillräckligt med uttalanden av sakkunnigt folk, som mena, att det ingalunda är orimligt att tänka sig en bärig sågverksindustri i Nederkalix. Med hänsyn därtill vägar jag säga, att så illa ställt är det väl icke med gamla Sverige, att vi skulle börja tänka på att utrymma våra gränsprovinser för att undgå en utgift på 2 miljoner kronor i syfte att hjälpa en industri, som icke saknar naturliga förutsättningar.

Den fjärde utvägen att hjälpt Kalixbefolkningen är att efter den linje, som i propositionen föreslås, understödja den industri, som här funnits och för vilken som sagt fortfarande finnas möjligheter. Jag skall gärna erkänna, att det utan tvivel varit önskvärt, att Kungl. Maj:t och riksdagen redan i fjol, när denna sak diskuterades, hade kunnat överskåda situationen, sådan den nu befinnes verkligen vara. Att så icke skett är dock icke så märkvärdigt. Det torde huvudsakligen ha berott därpå, att den bank, vars medverkan begärdes i fjol, när saken behandlades av riksdagen, ej kunde bestämt fixera de villkor, under vilka den var benägen att lämna industrien bistånd, och vid sådant förhållande synes det mig åtminstone vara ganska ursäktligt, att man kunde misstaga sig om de förutsättningar, som voro nödvändiga, för att saken skulle komma i gång.

Slutligen har ju riktats en del kländer mot regeringen för utredningen i denna fråga, och det är ju alltid lätt att framställa ett sådant klander, men jag vill emellertid, vad beträffar talet om att det är en brist, att icke skrift-

*Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.*

(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

ligt yttrande från domänstyrelsen föreligger, meddela, att generaldirektör Beskow hela tiden följt denna fråga med stort intresse. Han har som sin mening uttalat att denna befolkning borde erhålla hjälp, och han har också uttalat, att hjälpen nog kan lämnas på det sätt, som föreslagits, men tillika har han som ansvarig chef för sitt verk betonat, att hans verk icke borde belastas med den förlust, som kanske skulle bli en följd därav, utan att statsmakterna borde själva taga detta ansvar på sig. Medan underhandlingarna i år pågingo, nedlades Beskow på dödsbädden, och det medförde vissa svårigheter att inom erforderlig tid få ett skriftligt yttrande. Den redogörelse i detta avseende, som muntligen lämnats från regeringsbanken och som förut lämnats i utskottet, borde kunna något så när räcka. Jag förstår för min del, att en och annan av rent principiella skäl finner sig förhindrad att rösta för bifall till det föreliggande förslaget på den grund att de ej vilja vara med om understöd till en privat industri. Jag kan förstå det, fastän jag för min del undrar, om icke dessa principiella motståndare mer än en gång skola komma i ett läge, som bringar dem att avvika från sina principer. Men när man såsom skäl för ett avslag på propositionen åberopar, att Kalixbefolkningen ej kan förete något skriftligt från domänstyrelsen, får jag säga, att det påminner något om en sjukhusföreståndare, som vägrar inträde på sitt sjukhus åt en svårt sjuk person av det skäl att denne icke kan förete prästbetyg.

Herr **Hansén**: Herr talman, mina herrar! Den besvikenhet, som man kan spåra i riksdagens kamrar, över att Kalixfrågan åter igen, på sätt som skett, kommit inför riksdagen, kunna även vi norrbottningar väl förstå, och jag tror mig kunna försäkra, att Kalixbefolkningen och de, som stått i spetsen för dess strävan i förevarande avseende, med stor beklämning funnit sig i det tunga ödet att vara tvungen att komma tillbaka efter den frikostiga och välvilliga hjälp, som riksdagen lämnade redan föregående år. Men det torde också kunna förstås, att då man stod så nära en sådan lösning av problemet, som enligt deras bestämda mening skulle råda bot på de ekonomiska svårigheter, som för närvarande tynga befolkningen där uppe mycket hårt, kunde man inte, hur ledsamt man än kände det, rygga tillbaka för att komma åter till riksdagen och säga: Vi komma inte längre; vi måste anhålla om ytterligare stöd.

Jag skall nu inte upptaga till bemötande en hel del av de anmärkningar, som här hava framställts. Det har emellertid talats om att de nödvändiga betingelserna för en industri av ifrågavarande art i Kalix skulle saknas. Här emot ber jag att få erinra om vad som förut är känt. Något nytt torde knappast kunna anföras i denna fråga efter de utförliga utredningar i tal och skrift, som föregående år presterades. Jag ber att få erinra om, att under de senaste femtio å sextio åren har likväl i Kalix bedrivits en lönande trävaruindustri, och den omständigheten, att den industri, som det nu gäller att åter bygga upp, gick över styr för ett par år sedan, utgör i varje fall intet bevis för att de naturliga förutsättningarna saknas. Förklaringen därtill var ju den hänsynslösa, skulle jag vilja säga, utsugning av det där förvärvade kapitalet, som skedde under högkonjunkturen och som ledde till att man ryckte undan den grund, på vilken företaget skulle hava slagit sig igenom, då depressionsåren kommo.

Jag har också bemärkt, att domänstyrelsen i fjolårets yttrande betonat, att det är ett önskemål för domänstyrelsen, att en industri av ifrågavarande art kommer till stånd i Kalix. Jag skulle knappast tro, att man inte i det uttalandet också har inlagt den tanken, att förutsättningar för en sådan industri verkligen förefinnas.

I detta sammanhang vill jag också tillåta mig erinra om, att de tvenne såg-

verk, som ännu bedriva rörelse där och som under depressionsåren efter högkonjunkturens slut kämpat mycket hårt och lidit tunga förluster, likväl, såvitt jag kan se, tack vare naturliga betingelser, en kraftig ledning och ett målmedvetet arbete synas hava övervunnit svårigheterna och ha all anledning att se framtiden betydligt ljusare.

Det har ju även talats om att arbetarförhållandena i Kalix och i Norrbotten i allmänhet skulle vara besvärliga. Då jag sedan 1921 års början haft att handlägga samtliga arbetskonflikter, som förekommit i Norrbotten, torde jag få göra anspråk på att i någon mån kunna bedöma denna fråga. Jag ber då att såsom resultat av denna verksamhet få säga, att jag kommit till den bestämda uppfattningen, att varken konflikternas antal eller svårighetsgraden av desamma är värre i Norrbottens län än i andra orter i landet. Jag ber också att till min glädje få konstatera, att jag under dessa år funnit en ständigt ökad vilja till förståelse och samverkan såväl från arbetsgivarnas som från arbetarnas sida, och den omständigheten, att arbetarna i detta speciella fall gå in såsom intressenter i företaget, bör för dess vidkommande utgöra en ytterligare garanti för arbetsfreden. Till stöd för vad jag i detta fall har sagt ber jag att få åberopa förlikningsmännens rapporter och socialstyrelsens statistik över arbetstvisterna i landet.

Man har vidare här gjort anmärkning på de transaktioner, som staten givit sig in på i denna fråga, i det att postsparbankens och industrilånefondens säkerheter för fordringar hos företagen av greve Lagerbjelke betecknats såsom tämligen värdelösa och tillade, att det vore väl ingen, som vågade påstå motsatsen. Det är måhända djärvt av mig att hävda en annan mening. Jag tillåter mig likväl påpeka, att den kreditgivande banken har överlåtit verket utan annan säkerhet än aktier i företaget. För en kredit på 4½ miljoner kronor har man försäkrat sig om första inteckning på 500,000 kronor. Utredningarna i ärendet ge emellertid vid handen, att innan verket färdigställts, skall man lägga ned där drygt 4 miljoner kronor. Med inköpsvärdet plus det nedlagda kapitalet skulle man alltså vara uppe i 4½ miljoner kronor. Kan man inte med denna nedlagda summa anse, att inteckningar inom 1,500,000 kronor ha ett betydande värde? Såvida man inte förutsätter som ett axiom, att företaget skall misslyckas och industrianläggningen raseras, synes det mig, som om de säkerheter, som statens ifrågavarande organ förskaffat sig, äro fullt tillfredsställande.

Jag har vidare en känsla av, att de krav, som årligen resas från Norrbotten, i viss mån trötta herrarna, och även det kan man ju förstå. Jag vill emellertid erinra därom, att Norrbotten likväl ger mycket åt staten och de övriga delarna av landet. Dess naturrikedomar hava givit och ge fortfarande mycket, och den talrika befolkning, som där lever och verkar, bildar ett avsättningscentrum för södra Sveriges jordbruk och för det sydliga och mellersta Sveriges industrier inom skilda områden, som inte är att förakta. Jag har många gånger haft tillfälle att konstatera den betydande besvikethet, som sydsvensk industri känt inför ekonomiska depressionsperioder där uppe och den minskade omsättning, som därav varit följden.

Då vi likväl inte tveka att komma tillbaka till riksdagen år efter år med nya krav, göra vi det i den bestämda uppfattningen, att det inte är enbart Norrbottens intressen vi arbeta för, utan att det i lika hög grad är riksintressen. Vi hysa den uppfattningen, att Norrbotten ännu gömmer så mycket av utvecklingsmöjligheter och förvärvsmöjligheter för vårt befolkningsöverskott, att det är ett riksintresse av betydande värde att taga vara på och utnyttja dem. Men bygden själv kan inte göra det utan statens kraftiga stöd.

I nu ifrågavarande fall gäller det inte blott att hjälpa de arbetslösa, vilket i och för sig är en mycket stor och viktig fråga; det gäller en landsända med

*Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.*

(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.

(Forts.)

ett betydande jordbruk, där man under generationer utfört en odlaregärning av betydande mått, men där man är beroende såväl av biförtjänster som framför allt av goda avsättningsmöjligheter för sina produkter. Om man nu skulle tänka sig, att dessa industriområden för framtiden lades öde, skulle detta alldeles särskilt hårt drabba Kalixbygdens jordbrukare, som därvid finge vidkännas minskade avsättningsmöjligheter och sänkta pris på sina alster på grund av transportkostnader till andra marknader. Och inte nog därmed. De skulle i gengäld, såsom även i handlingarna i ärendet framhållits och som redan skett, drabbas av ytterst höjda skatter.

Men även frågan om arbetslösheten synes mig vara så betydelsefull, att dess lösande är värt stora offer. Det har rekommenderats att fortsätta på den inslagna vägen med nödhjulsarbeten. Ja, nödhjulsarbeten i all ära såsom nödvändiga i brist på något annat, men lyckas man, såsom här är ifrågasatt, att i deras ställe åstadkomma en produktiv verksamhet, som absorberar en arbetslöshetssiffra på 800 eller 1,000 man, är detta så värdefullt ur flera synpunkter, att offren inte kunna anses för stora.

Trots de betänkligheter, som väl kunna resas mot förslaget, och trots de tvivelsmål beträffande möjligheten att lyckas med företaget, som också kunna resas, anser jag dock, mina herrar, att uppgiften är så stor och nödvändigheten att komma till hjälp så trängande, att jag vädjar till herrarna att bifalla den kungl. propositionen. Det gäller — såsom tidigare framhållits — en befolkning, som utgör utposten för svenskt språk och svensk kultur. Det är en befolkning, som genom idogt arbete och sparsamhet brutit bygden och kämpat sig fram för kulturens seger där uppe, och det skulle sannerligen inte vara i landets intresse, om genom en ekonomiskt ruinerande period denna befolkning trängdes tillbaka i sin gärning.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hallin: Herr talman! Då jag i det skick, vari detta ärende nu föreligger för riksdagen, icke kunnat biträda statsutskottets majoritet i dess hemställan, skall jag be att med några ord få ange anledningen härtill.

Jag vill då genast förutskicka, att min ståndpunkt ej är dikterad av någon avoghet emot själva den hjälpaktion, som det här är fråga om. I detta avseende vill jag hänvisa till att jag i fjol röstade för det då för riksdagen framlagda förslaget. Anledningen är endast den, att jag icke kan biträda de ytterligare eftergifter från statens sida, som här hava ifrågasatts och vilka jag anser på ett alldeles onödigt sätt krängla till denna sak. Det sades nyss av statsutskottets ärade ordförande, att när man sagt A, får man också säga B. Jag kan för min del inte underskriva denna sats såsom någon absolut gällande, allmängiltig regel. Ty man måste ändå se till vad detta B innebär. Och för min del kan jag inte godtaga innebörden i det B, som man här är i färd med att säga ja till.

När riksdagen i fjol beslöt att lämna det understöd, som då ifrågasattes, 2 miljoner kronor, gjorde riksdagen ett par uttalanden. Det ena var, att man helst skulle undvika aktieteckning för statens räkning i detta företag; det andra gällde, att riksdagen önskade, att den uppgörelse, som skulle ske med domänverket, skulle komma till stånd under fullt affärsmässiga former.

Vad bjudes man nu på i år? Jo, aktieteckning för statens räkning samt en överenskommelse med domänverket, som ifrån alla håll förklarats icke kunna betecknas såsom en affärsmässig sådan. Detta har föranlett, att jag icke kan biträda det föreliggande förslaget, då jag inte vill på ett sådant eklatant sätt, som här skulle ske, desavuera de uttalanden, som riksdagen i fjol gjorde.

De kalkyler, som då lågo till grund, ha visat sig vara felaktiga, och jag förstår mycket väl, herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, att man kan misstaga sig, och att man kan kalkylera oriktigt samt att man därför nu kommer tillbaka och lägger upp saken på ett annat sätt och pekar på de hål, det sålunda gäller att fylla. Men för min del anser jag, att det hade varit bättre — såsom också greve Lagerbjelke här framhöll — att man direkt hade sagt ifrån detta, att så och så ligger det nu till; vill riksdagen träda in här med ytterligare 2 miljoner kronor? Jag är övertygad om, att riksdagen i så fall hade gjort detta, utan att man hade behövt gå dessa — jag vill inte säga krokvägar, men i alla fall vägar, som för mig framstå såsom mindre sympatiska än den av mig nyss antydda, nämligen att engagera industrilånefonden och postsparbanken samt domänverket på ett sätt, som inte är tilltalande.

När jag i fjol avgav mitt votum, tillät jag mig att göra det under ett litet förbehåll, om jag så får säga, nämligen att man skulle göra en vädjan till arbetarparten där uppe — d. v. s. den part, som det vore fråga om att hjälpa — i syfte att arbetarna vid företaget skulle i någon mån reducera sina löneanspråk för att denna affär därigenom skulle kunna ha några utsikter att bli bärande. Det har ju från alla håll sagts, att vad som framför allt ligger emot ett ekonomiskt bedrivande av denna industri uppe i Norrbotten, är de höga arbetslönerna. Vad låg då närmare till hands, när det nu var fråga om en hjälpaktion, än att man framställde en sådan begäran? Det har visserligen sagts mig, att detta är naivt, och det är verklighetsfrämmande att tro, att en sådan vädjan skulle ha några utsikter att lyckas i våra tider. Jag misstänker också, — tyvärr måste jag säga —, när nu ingenting har nämnts därom i årets proposition, att det kanske är en verklighetsfrämmande tanke. Men när jag i fjol föranleddes till detta uttalande, var det på grund av ett annat uttalande i någon mån i samma riktning, vilket gjordes i den proposition, som då låg på riksdagens bord. Det sadas där bland annat, att »man torde även kunna hysa en viss förhoppning, att i förevarande fall samtliga parter skola vara besjälade av önskan att såvitt möjligt undvika driftstörningar på grund av arbetstvister». När ett sådant uttalande kunde göras i en kungl. proposition och på ett område, som väl borde vara, låt oss säga, lika ömtåligt som det jag tillät mig att beröra, trodde jag verkligen, att det inte skulle vara så omöjligt att åstadkomma något på denna väg, men jag förstår ju nu, att denna väg har ansetts vara oframkomlig. Jag är då inte heller längre så naiv, att jag tror på de av mig nyss åberopade uttalanden, som gjordes i förra årets proposition.

Jag konstaterar, att statsutskottet här har gått med på detta förslag med största motvillighet. Jag förstår det till fullo. Jag tror också att statsutskottet i framtiden skall få ganska svårt att komma upp på fast mark igen, när de goda principerna nu slungats över bord. Det förefaller mig, som om fjärde avdelningen skulle ha förlorat det lugna omdöme, som den alltid annars besitter, och jag tror, att det skulle kunna ha varit till sin nytta, om man inte hade forcerat fram detta ärende fullt så fort som skett. Beslutet i utskottet fattades redan, innan motionstiden var utgången. Man kunde eljest ha fått taga sig en funderare till på denna fråga, och möjligen kunde man ha lagt om förslaget i en sådan form, att det hade kunnat bli mera aptitligt. Ätminstone får jag säga, att för mig är det, som det nu föreligger, icke detta.

Jag nödgas, herr talman, på dessa grunder yrka bifall till reservationen.

Herr Trygger: Herr talman! Med den siste ärade talaren instämmer jag däri, att jag icke kan finna, att den omständigheten, att man i fjol röstade

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.

(Forts.)

för propositionen i detta ärende, på något sätt skulle binda en att rösta för det förslag, som nu föreligger. Men å andra sidan hindrar ju inte beslutet i följande regeringens att i år lägga fram ett annat förslag. Det sätt, varpå detta skett, är emellertid av den art, att jag beklagar herr socialministern att behöva lägga fram frågan på detta sätt för riksdagen. Jag väddar till honom som jurist och även som en i praktiska frågor erfaren man. Är det verkligen möjligt, att han förfarit så, om det varit ett enskilt förtroendeuppdrag, som han haft. Jag tänker t. ex. på det fallet, att till en person, vars förmögenhet man har att sköta, någon vänder sig och ber att få en hjälp. Finns det någon, som under sådana omständigheter skulle vilja komma fram med ett förslag till hjälp anlagt på det sätt, som skett i den kungl. propositionen? Att slingra sig hit och dit, inte tala om hur mycket det är, som man vill, att ens huvudman verkligen skall satsa, utan angiva vissa saker bestämt, några mera obestämt och rakt icke yttra sig om andra. Jag får säga, att jag är övertygad om att det skulle ha varit omöjligt för herr socialministern att handla på detta sätt mot en enskild person. Jag vill då tillägga, att jag har den kanske barnsliga uppfattningen, att när man behandlar allmänna saker, skall man handla på samma sätt som i sitt enskilda görande och låtande. Samma grundsatser skall man tillämpa, när man handlägger statens angelägenheter, som när man handlägger enskildas.

Hur skulle jag för min del här ha gjort? Jo, jag skulle till en början ha talat om att vad som här satsas från statens sida är för det första de 2 miljoner kronor, som äro avsedda för aktieteckning antingen av staten själv eller också av de personer, som nu erbjudas teckna aktier under förmedling av en förening utan personlig ansvarighet. Jag kan väl inte tro, att någon tänker sig, att man, om detta företag skulle gå galet, skulle av dessa stackars människor utkräva deras personliga ansvarighet. Skulle det verkligen vara möjligt, att någon här i kammaren skulle ha den tanken, att, om företaget går ikull, den personliga ansvarigheten skulle utkrävas av de personer, som nu i god tro teckna aktier och för beloppet skriva en revers samt lämna aktierna som säkerhet? Det är väl ingen, som håller detta för möjligt. Där ha vi således de 2 miljoner kronor, som staten skulle satsa. Sedan ha vi 500,000 kronor från industrilånefonden och samma belopp från postsparbanken. Det gör 3 miljoner kronor. Så ha vi krediten från domänstyrelsen, som här beräknats till 1 miljon kronor. Det blir tillsammans 4 miljoner kronor. Vidare ha vi en överenskommelse, enligt vilken domänstyrelsen har förbundit sig att under viss tid reducera priserna för det virke, som lämnas till detta företag. Hur mycket reduktionen kommer att gå till, därom veta vi icke ett spår. Hur mycket går det till årligen? Kanske herr statsrådet kan upplysa oss därom? Multiplicerar man sedan det årliga beloppet med det antal år, överenskommelsen är avsedd att gälla, 10—15 år, får man en summa, vilken innebär en direkt uppoffring från statens sida, ty där är förlusten absolut given. Det är ju alldeles klart. Det är en kostnad, som till sin verklighet, ehuru ej ännu till sitt belopp, är alldeles säker, men det är en kostnad, som egentligen icke alls är omtalad eller vid vilken man i varje fall inte har fäst någon vikt i den kungl. propositionen.

Hurudant är nu hela detta företag, som anordnas på ett sådant sätt? Till att betala fastigheterna räcker ej aktiekapitalet, 3 miljoner kronor — det skulle ju vara 1 miljon kronor utöver statens 2 miljoner. Med lånen från industrilånefonden och postsparbanken bli disponibla 4 miljoner kronor. Men fastigheterna i sitt färdiga skick skola gå till 4,700,000 kronor. Vad därefter säkerheterna beträffar skall den bank, som lämnar förlagslån, ha säkerhet. Vad tar då banken för säkerhet? Först tar den förlagsintekning på allt som

är underkastad sådan inteckning, d. v. s. varenda virkespost, som lämnas från domänstyrelsen, blir, så snart den kommer i bolagets hand, också underkastad denna förlagsinteckning och kommer att ligga som säkerhet för förlagslånet och ej för något annat. Sedan tar banken 500,000 kronor i första inteckning i fastigheterna. Därefter komma inteckningar i fastigheterna för den miljon kronor, som postsparbanken och industrilånefonden lämnat. Sedan komma inteckningar för 1,750,000 kronor, som banken ytterligare skall ha. Först efter dessa 3,250,000 kronor får domänstyrelsen säkerhet i fastigheterna för sin fordran.

Om nu företaget inte kan slå sig igenom, undrar jag verkligen, hur det blir. Förlaget är borta, det tar banken i första hand, och sedermera den betingade säkerheten i fastigheterna för förlaget. Vad får man då efter 3,250,000 kronor? Enligt min åsikt bör man snarare fråga: vad får man efter inteckningarna å 1,500,000 kronor? Jag tror: ingenting — med ett ord sagt.

Jag kan ej finna annat än att på nu angivet sätt skulle saken hava framställts. Det gäller här en aktion från statens sida, men man vet inte, hur mycket staten satsar, och man har ej heller med tillräcklig styrka lagt fram de risker, som staten verkligen löper.

Allt detta gäller sättet, hur jag anser, att saken skulle framlagts. För min del vill jag säga, att skulle jag hava framlagt en dylik fråga, skulle jag föreslagit den summa, som enligt min mening verkligen erfordrades från statens sida, och jag skulle ha hemställt, att riksdagen beviljade den av skattemedel. Allt sådant där tissel och tassell med domänstyrelsen skulle helt och hållet varit borta. Jag menar med tissel och tassell, att man icke har velat eller kunnat fixera, hur stora uppföringarna från domänverket i verkligheten skulle bliva.

Men det är vidare en annan olägenhet härvid. Det kunde kanske ha varit rätt nyttigt för befolkningen i dessa orter, att de hade fått veta, hur mycket riksdagen verkligen är beredd att offra. Om herrarna tänka på denna reduktion i priserna för virke, som nu skulle tillkomma företaget, vilket ju innebär en absolut säker uppföring, kunde det väl ha varit bra, att befolkningen hade fått riktigt klart för sig, vad det verkligen är, som staten under alla omständigheter offrar. Det få de nu ej veta. De komma icke att närmare få reda på hur mycket, som staten på detta indirekta sätt verkligen har satsat för denna saks framgång.

Emellertid är det ju alldeles klart, att det ej är som ett affärsföretag, som statsrådet sett denna fråga. Jag tror, att han sade, att han aldrig påstått, att detta vore en god affär, utan det vore endast en hjälpaktion. Nej, det är en dålig affär. Det är det riktigaste omdömet, om man ser frågan från affärssynpunkt. Från den synpunkten skulle jag för min del absolut bestämt ha röstat emot förslaget. Men det är ju inte från affärssynpunkt, som vi skola bedöma denna fråga, utan såsom riktigt angavs från statsrådsbänken, är det för att giva en hjälp — icke en hjälp till ett industriföretag, ty det skulle jag aldrig vara med om — icke heller en hjälp för enskilda, betraktade såsom sådana; det skulle jag inte heller vilja vara med om — utan en hjälp, som man gör för sin egen skull. Det är för att man skall kunna stå med gott samvete och själv känna, att man har gjort sin plikt helt och fullt — för att, som jag sade när jag sist yttrade mig här i denna fråga, man vill klart visa för den befolkning, som lever i denna trakt och som har kommit i ett sådant olyckligt läge, att vi äro beredda att i deras intresse göra en mycket stor uppföring, trots det att, även om vi räknar på en lojal medverkan från deras egen sida, det mycket väl kan hända, att vi ej kunna bli mäktiga att till sist övervinna de svårigheter, som onekligen i detta fall föreligga.

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

Trots de anmärkningar, som jag har tillåtit mig framställa mot ärendets behandling, skall jag be att för min del få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Widell*.

Herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag skall tillåta mig att yttra några ord särskilt med hänsyn till den detalj i den föreliggande frågan, som jag haft att direkt taga befattning med. Såsom socialministern nämnde, i början av sitt anförande, har ju Kungl. Maj:t på min föredragning beviljat de 500,000 kronor, som äro omnämnda i propositionen. Grunderna för detta lån ur industrilånefonden angivas i den kungörelse, som utfärdades i oktober månad förra året, och ansluta sig till det uttalande, som gjordes i propositionen angående omläggning av torvlånefonden till en industrilånefond vid 1927 års riksdag. Enligt dessa bestämmelser skola lån ur industrilånefonden beviljas dels för torvindustriens befrämjande och dels för industriella anläggningar. När framställning ingavs från arbetsutskottet i Kalix om att erhålla 500,000 kronor ur industrilånefonden, behandlades den på precis samma sätt som varje annan sådan framställning. Det är alldeles riktigt, vad här anfördes av herr von Sydow, att framställningen i det yttrande, som avgavs av statskontoret, avstyrktes under hänvisning till den säkerhet, som under hand hade erbjudits från Kalixindustriens sida, men när sedan underhandlingar fördes mellan arbetsutskottets representant och statskontoret, kom man överens om att godkänna en bättre säkerhet, som ju här blivit angiven och som nu senast återopades av den föregående ärade talaren. Kungl. Maj:t har i detta fall lika litet som i något annat prövat säkerheten utan följt de givna bestämmelserna, d. v. s. överlåtit åt statskontoret att göra detta. När ärendet av mig föredrogs inför Kungl. Maj:t, vidfogades blott tvenne villkor utöver de vanliga, nämligen dels att bolaget skulle vara konstituerat före den 31 december i år och dels att lånet skulle vara lyftat efter de givna reglerna före den 31 december 1929, och så tillades på vanligt sätt: »mot säkerhet, som av statskontoret godkännes». Jag vill sålunda göra gällande, herr talman, att Kalixindustrien beträffande denna halva miljon har behandlats precis likadant som varje annan lånesökande, som kunnat göra anspråk på det stöd från statens sida ett dylikt lån innebär. Jag ber därjämte att få upplysa därom, att det vid tiden för denna lånesökans behandling inom departementet fanns 1,300,000 kronor disponibla och att det icke fanns några andra ansökningar. Ingen annans rätt eller intressen ha blivit trädde för nära. Tillgångar funnos alltså, och de villkor, som innefattas i den kungl. kungörelsen av november förra året, ha blivit uppfyllda. Sålunda har man i detta avseende iakttagit precis de villkor, som riksdagen förra året föreskrev, d. v. s. att saken skulle behandlas i rent affärsmässig form.

Därutöver, herr talman, skall jag, när man här talar om att denna industri icke kan anses vara någon god affär och till och med söker bevisa omöjligheten av att så skulle kunna bli fallet, endast be att få erinra därom, att detta ärende i vad det avser stöd åt Kalixindustrien av Kungl. Maj:t blivit behandlat precis såsom varje annan hjälpaktion för motarbetande av arbetslöshetens följder, d. v. s. i första hand av socialministern. Redan detta ger ju anledning till det uttalande, som jag nyss gjorde, att man väl ändå inte här får anlägga de strängt affärsmässiga synpunkter, som man är skyldig att göra vid behandlingen av vanliga ärenden. I den mån som medel tillskjutits eller beslut fattats om tillskjutande av medel, sedan förra årets riksdag behandlade frågan, har man, det betonar jag ännu en gång, följt affärsmässiga principer, men hela frågan som sådan gäller en hjälpaktion till förmån för de lidande människorna där uppe.

Herr Lindhagen: Herr Trygger började med att förklara, att staten borde sköta sina affärer i ett fall som detta på samma sätt som en enskild skulle sköta dem. Jag tror verkligen icke, att erfarenheten har visat, att staten någonsin fattat sin uppgift på det sättet, av det skäl att den icke kan alltid göra det. Ty staten är till för att samla alla medborgare och att, i olikhet mot vad en enskild affärsidkare kan göra, hjälpa även utan återbetalning, där nöden på någon punkt i landet står för dörren. Vi finna ju också, att herr Trygger slutade med att offra sin första princip för den sista, och, som jag tror, enda riktiga, i det han yrkade bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Nu hade vi ju i fjol en ganska bestämd uppfattning — jag tror knappast, att det var någon som icke kände det — att denna affär byggts för mycket på lösa boliner. Många trodde tämligen säkert, att företaget icke skulle kunna komma i gång, och den uppfattning, som fortfarande råder i kammaren, är väl, att detta är ett experiment. Säger man A, får man också säga B, men jag tror nog, att vi allesammans äro tämligen övertygade om, att det föreligger övervägande sannolikheter för att vi längre fram också få säga C och kanske D.

Frågan är nu, varför icke staten mera direkt och effektivt från början reder upp denna affär för framtiden på ett bestående sätt. Motionären i fjol sade, att det behövdes 10 miljoner från statens sida. Den utredning, som åberopades, visade, att det behövdes 9 miljoner kronor, och ändå beviljades det blott 2 miljoner. Den socialdemokratiska reservationen gick dock ut på 5 miljoner. Den fullföljdes ju i det hopplösa läget icke med någon förtvivlad kraft, ty det lönade sig kanske icke, men jag var för min del med och yrkade bifall till de 5 miljonerna såsom ett minimum för statens bidrag, på samma gång som jag, liksom även andra, uttalade en misstanke om att även 5 miljoner var för litet.

Det sades då från andra sidan, att det icke kunde komma i fråga mer än 2 miljoner. Nu säga emellertid von Sydow och Trygger: »Varför kommer inte regeringen och begär anslag till ytterligare kontanta understöd åt denna industri? Det hade varit ett redigare förslag.» Ja måhända, men vad skall en stackars regering göra, som bara måste fika efter att få majoriteten med sig? I fjol sade ju majoriteten, att man under inga villkor ville ge mer än 2 miljoner, men nu komma ni själva och säga: varför har inte regeringen föreslagit mera? Där ser man, hur nödvändigheterna slutligen framtvinga en framflyttning av positionerna och ett starkare verklighetssinne inför vad som föreligger i det levande livet där uppe. Det finns kanske alls intet hopp om, att regeringspropositionen skall fylla sitt syfte, men naturligtvis måste vi taga den. Vi kunna väl icke ställa oss på samma negativa ståndpunkt som reservanterna och säga, att detta icke är en juste affär, som uppfyller de fordringar man i privatlivet är tvungen att ställa i sådana fall, och därför yrka avslag utan att sätta något i stället. Ja, rättvisan kräver visserligen det erkännandet, att herr Hallin sade, att vi i stället böra sätta ett försök att tvinga arbetarna till en sänkning av lönerna, men det projektet svävar i luften och kan, som nog herr Hallin vet, icke i detta ögonblick och i detta sammanhang avkasta något som helst till förmån för arbetarbefolkningen och jordbrukarbefolkningen där uppe. Bifall till Kungl. Maj:ts proposition måste således även jag för min del rösta för, för att nästa riksdag också rösta för något mera, som antagligen då kommer.

Emellertid bör det ju göras ett par erinringar även vid detta tillfälle, liksom skedde i fjol. Den ena frågan har berörts av socialministern, nämligen denna: varför har icke staten själv upprättat denna industri? Varför skall man nu äventyra, att domänstyrelsen icke får betalt för statens virkesleveranser, vilket den säkerligen eller åtminstone med största sannolikhet icke får enligt det kungl. förslaget? Är det inte mycket riktigare, att staten någon gång kan besluta sig för att bygga upp sin egen industri, då staten råar om största delen av råvarorna

Ang. återupp-
rättande av
industrin i
Nederkalix-
socken.
(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkali-
socken.

(Forts.)

där uppe? Detta är en fråga, som har stått på dagordningen i årtionden och som på sistone har förordats även inom domänstyrelsen och från olika håll inom statens skogsförvaltning. Nej, säger man, det får icke ske, det må gå hur galet som helst! Det är den ståndpunkt, som föranlett majoritetens beslut: det må gå hur galet som helst, men det får inte bli något prejudikat på att staten skall kunna driva industri! Då få ni också ha det, som det är, sedan ni under årtionden hindrat en sund utveckling på detta område. Socialministern sade, att det skulle bli dyrare för staten att själv driva industrien. Det finns ingen kalkyl, herr socialminister, och ni själv har inte upprättat någon. Det beror på hur saken bedrives, och även staten kan väl engagera och väl betala experter, som kunna både uppföra fabriksbyggnader och driva en rörelse med den råvara, som staten själv har. Skall det nu vara förbjudet för staten att få förädla sin egen råvara — det måste bli en programpunkt för de kommande valen!

Men så komma vi också till en annan fråga, som också måste spela in vid avgörandet: vad är anledningen till olyckan där uppe? Herr von Sydow sade nyss, att det skulle skett, emedan en sådan rörelse icke bär sig i dessa trakter, och herr Stendahl sade i fjol, att det är så uteslutet, att något kan uträttas här, att vi måste låta befolkningen emigreras — vart kunde han icke säga, men han befann sig väl i det nödläget, att han måste säga något, och då sade han detta. Däremot yttrade i fjol statsutskottets ordförande, som alltid är en besinningsfull och uppriktig människa, att Ytterstforstrusten tillkommit på det sättet, att »spekulativa hjärnor, som ville tjäna pengar för stunden, plockade ihop små och medelstora bolag till ett enda stort företag», och sedan lämnade bankerna en »huvudlöst stor kredit». Det är inte jag som säger detta, utan statsutskottets ordförande. — »En vacker dag inträffade», tillade han, »naturligtvis det oundvikliga, att koncernen störtade samman.»

Den talare, som här — så väl, tycker jag — yttrat sig på Norrbottens vägnar, erinrade kammaren om att det icke gäller någon allmosa till Norrbotten, ty vi sörlänningar göra nog vad vi kunna för att draga stora vinster ur Norrbotten. Detta är blott en liten återbetalning, menade han, och det har han så hjärtans innerligt rätt i. Men då måste man fråga sig: kan verkligen den enskilda företagsamheten, som, hur det än går, absolut måste sättas i stället för en förnuftig statsverksamhet, vara så lättsinnig såsom statsutskottets ordförande skildrade det? Förhållandet är kanske, att även de andra stora skogsindustrier i Norrland, som nu helt och hållet måst övertagas av bankerna, ha tillkommit genom utsvävningar av spekulativa hjärnor och huvudlösa kreditgivningar. Här äro vi alltså inne på den avgörande punkten, om den svenska riksdagen skall slå fast, att det icke skall finnas någon annan form för affärsverksamhet för tillgodogörandet av de stora naturrikedomarna där uppe än aktiebolagssystemet och att ingen statsverksamhet skall förekomma. Det upprörande i detta fall är ju, att man för att upprätthålla den enskilda företagsamheten mobiliserar alla dessa stackars småmänniskor, som skola sätta in sina sista sparstyvror i ett företag, som måhända är dömt till undergång. Nu har herr Trygger lovat, att vi inte skola taga ut betalning för aktierna av dem, men inte kan man lova sådant, herr Trygger! Statsutskottet är en hjärtlös institution, och riksdagen följer statsutskottet, när det gäller pengar.

Nödhjälpsarbete kan ju icke alls fylla behovet här. Här gäller det att reda upp något för all framtid. Inte kan man med nödhjälpsarbete hålla befolkningen vid liv i all framtid — det är ju fullkomligt uteslutet. Nu vill jag också nämna, då man här klagat över den förlust staten skall göra och den ytterligare hjälp den kanske måste bringa, att det inte är annat än högst obetydliga summor, som staten verkligen kan få vidkännas. Hur var det i fjol? Då skänkte man ju en stor trust, som verkligen var kapitalstark, ofantliga

förmåner och nya utdelningar ur de stora malmfälten, i all synnerhet för att därigenom hindra, att staten begagnade sin inlösningsrätt. När vi komma till militärbudgeten, kostar ju bara en enkel jagare, som ligger vid en kaj, 7,500.000 kronor, och det beviljas gladligen. Om tio år är det kanske bara skrot eller åtminstone en alldeles förlegad fartygstyp, som inte duger. Men här sitta vi, när det gäller att för framtiden rädda en stor arbetarbefolkning, en stor bondebefolkning, en hel landsända, och pruta på 1 miljon och 2 miljoner och 3 miljoner. Det är ett missförhållande mellan dessa olika slag av frikostighet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag och kommer nästa år att rösta för fortsättningen.

Herr Nilsson, Petrus: Herr talman! Det torde vara möjligt, att befolkningen i dessa trakter behöver hjälp i sin ekonomiska kamp, och det torde även vara möjligt, att denna hjälp ej kan erhållas på annan väg än genom statens ingripande. Detta var också anledningen till att jag vid förra riksdagen gav min röst för det då föreliggande förslaget. Men riksdagen fattade sitt beslut under den förutsättningen, att det skulle bli en hjälp för framtiden och alltså icke en tillfällig hjälp. Därför uttalade riksdagen sig för att skötseln av företaget och försäljningen till denna industri av statens virke skulle ske enligt affärsmässiga principer. Denna ståndpunkt synes man nu vilja övergiva, och man har, får jag säga, nog icke vid utarbetandet av detta förslag tillräckligt följt affärsmässiga principer. Man har icke berett de sakkunniga myndigheter, som staten förfogar över och som väl främst borde yttra sig över ett sådant här förslag, nämligen kommerskollegium och domänstyrelsen, tillfälle därtill. Inom statsutskottet gjorde jag en hemställan om att ärendet borde återförvisas till avdelningen, för att man skulle höra dessa myndigheter. Det uppgavs då, att tiden var så knapp, att man icke hann med detta, och för övrigt skulle det icke tjäna något till. Men vi få väl ändå säga, att frågan icke nu behöver anses vara så brådskande. Förra året fick man ju ett intryck av att hjälpen borde lämnas genast. Men nu har snart ett år gått, sedan riksdagen sist hade denna fråga under behandling, och ännu har det icke vidtagits några åtgärder för företagets igångsättande och för lättande av arbetslösheten. Även om riksdagen nu bifaller det föreliggande utskottsförslaget, kommer icke arbetet att sättas i gång på 8 à 9 månader ännu. Därför torde frågan vara så trängande. Jag vill snarare betrakta det som en framtidsfråga, att man försöker få näringarna i gång där uppe på bästa möjliga sätt för att befolkningen skall få arbetstillfällen och ekonomisk utkomst. Det är icke så säkert, att det föreliggande förslaget ur denna synpunkt är det lämpligaste. Jag tror icke, att det är mera brådskande med detta ärendes avgörande, än att det ännu vore tid för en återremiss till utskottet för att höra myndigheterna och överhuvud för att se, om icke statens understöd skulle kunna ske i en annan form än som här är föreslaget. Det är icke så värst tilltalande, att staten skall lämna bidrag under så otillfredsställande ekonomiska förutsättningar, som här föreligga. Den säkerhet, som staten erhåller, blir ju sekunda — den blir så gott som ingen — och förutsättningarna för industriens räntabilitet äro ju också ganska ovissa, i synnerhet som konjunkturerna särskilt på cellulosamarknaden under sista tiden synas hava något försämrats. Därför är det väl ganska ovissat, huruvida denna industri kan komma att bli lönsam i framtiden. Även detta bör man väl noggrant utreda, innan man går in för ett företag, som det ifrågavarande. Detta är kanske ett av de viktigaste problemen, ty företaget måste väl, även om det är statligt, skötas som ett privatekonomiskt företag och göras ekonomiskt bärigt.

Såsom frågan nu ligger, skulle jag trots allt vilja göra ett yrkande om återremiss för att man dels skall få tillfälle att höra domänstyrelsen och kom-

*Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.*

Forts.

Ang. återupp-
rättande av
industrin i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

merskollegium rörande såväl försäljningen som kanske även beträffande de ekonomiska utsikterna för verkets drift, samt undersöka, huruvida icke statens understöd eller bidrag skulle kunna ske i en annan form, så att icke staten behöver gå in som delägare i ett företag, vilket sedan kanske kommer att skötas på ett sätt, som icke överensstämmer med statens intresse. Jag hemställer alltså, herr talman, trots det läge, vari frågan nu har kommit, om återremiss av detta ärende till utskottet.

Herr Möller: Herr vice talman! Jag måste för min del instämma till stor del i den kritik av vissa anordningar här, som herr Trygger har riktat emot det framlagda förslaget. För min del ser jag saken så, att det är statsmakternas plikt — jag säger det ordet rent ut: *plikt* — att på bästa möjliga sätt biträda en befolkning, sådan som det här är fråga om, och jag kan icke se annat än att det är en bättre väg, att denna hjälp lämnas i form av återupprättande av en industri än i form av ständiga utgifter för nödhjälpsarbeten. Det kommer med all säkerhet att ha ett mycket välgörande inflytande på hela bygden, om dess industrifråga ordnas.

För mig kan det alltså icke föreligga någon som helst tvekan om att staten bör på lämpligaste sätt söka medverka till att industrien i Kalixbygden återupprättas. Men jag kan däremot icke erkänna, att det är domänverket eller postsparbanken — det är dessa två jag närmast tänker på i detta sammanhang — som skola komma befolkningen till hjälp. Det är alldeles felaktigt, att riksdagen gång efter annan förklarar, att statens affärsdrivande verk skola skötas efter affärsmässiga grunder, för att sedan nästan lika regelbundet, till och med kanske samma år någon gång, ålägga dessa verk uppgifter, som innebära, att man berövar verkens ledning förutsättningarna för en affärsmässig drift. Detta gör, att jag tycker, att hela förslaget här är ganska olämpligt, och jag skulle för min del vilja anse, att statsmakterna under alla omständigheter borde ikläda sig garanti gent emot domänverket för de förluster, som domänverket kan komma att lida på denna affär. Det är ju absolut icke tillfredsställande med den inteckningssäkerhet, som här föreslås och som ligger över tre miljoner kronor, och för den händelse nu pessimisterna i denna sak ha rätt däri, att det saknas förutsättningar för industriell drift däruppe och att postsparbanken kommer att förlora sina penningar, anser jag, att det vore rimligt, om statsmakterna förklarade: »Det är vi, som ge hjälpen; vi ålägga icke våra affärsdrivande verk att lämna den.» Jag vill tillägga, att jag ingalunda är övertygad om att läget är sådant, att postsparbankens medel skola gå förlorade. Jag tror icke ens, att det är självklart, att domänverket kommer att göra någon förlust på krediterna, fast verket möjligen kan göra det på felaktig prispolitik i detta sammanhang. Det är emellertid uppenbart, att dessa kapitalplaceringar äro förbundna med stora risker.

De önskemål, jag sålunda framställt, tror jag mig kunna uttala för hela mitt partis vidkommande i fråga om de riktlinjer för en politik av denna art, som i framtiden böra följas, och jag skulle utan tvekan hava anslutit mig till återremissyrkandet för att från statsutskottet få fram ett förslag ungefär efter de grunder, som jag här har angett, men jag har under hand frågat, huruvida en återremiss skulle kunna leda till sådana svarigheter för bolagets start, att det icke vore försvarligt att understödja ett återremissyrkande. Jag har därvid fått den uppgiften — och jag tager den för god, ehuru jag icke har riktigt reda på grunderna för densamma — att om det blir återremiss, så löper man en betydande risk för att hela företagets möjligheter till verksamhet åtminstone skola skjutas mycket långt fram i tiden. Det har sagts, att bolaget måste vara konstituerat för den 1 mars, alltså under denna månad, och om

man skulle följa herr Petrus Nilssons yrkande och begära bland annat ytterligare från domänstyrelsen över den ifrågasatta tvåårskrediten, fruktar jag, att det skulle visa sig omöjligt att få fram ett nytt statsutskottsutlåtande i så god tid, att man icke därmed förhindrade vad som påstås vara ett livsintresse. nämligen bolagets konstituering innan denna månads utgång.

Detta är det enda jag har att invända mot det framställda återremissyrkandet, som jag eljest skulle anse synnerligen befogat. I den situation vi nu befinna oss, ser jag mig emellertid tvungen — ehuru jag velat framlägga en protest mot själva ordnandet av denna sak — att rösta för bifall till statsutskottets förslag.

Herr Boman: Herr talman! I denna fråga har, enligt vad som uttalats från flera håll, på ett synnerligen olyckligt sätt sammanblandats statens sociala verksamhet och statens affärsverksamhet. Herr handelsministern uttalade här, att ärendet beretts i samråd med chefen för socialdepartementet, och chefen för socialdepartementet berättade, hurusom under de senaste två åren utgått anslag för nödhjulsarbeten till mycket betydande belopp, över 700,000 kronor vartdera året, om jag hörde rätt. Och så säger han som så: Är det lämpligt att hålla på att använda arbetslöshetspengar på detta sätt? Är det icke bättre, att staten griper in och understöder och sätter i gång affärsverksamheten? Ja, men det borde väl ändå, särskilt för en regering, som är villig att föreslå tecknandet av aktier i ett järnvägsföretag — jag tänker på järnvägsanläggningen Ulricehamn-Jönköping — med användande av arbetslöshetsmedel för att bereda arbetslösa sysselsättning under en mycket kort övergångstid, — ha varit rimligare, att samma regering hade tänkt på att använda arbetslöshetsmedel när det verkligen gäller att sätta i gång en industri, om vilken man visserligen icke har stora förhoppningar på ett ekonomiskt gynnsamt resultat men om vilken man har den förväntan eller förvisningen, att den under ett avsevärt antal år kommer att bereda sysselsättning åt ett stort antal eljest arbetslösa arbetare.

Hade förslaget inneburit, att sådana medel skulle användas för ändamålet, skulle jag ha röstat för det, men som frågan nu ligger röstar jag däremot med reservanterna.

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av vad som anförts av vissa talare under debatten.

Jag ber då först att få yttra några ord med anledning av vad herr Boman sade, då han ansåg det lämpligast, att hjälpen skulle komma i form av anslag för nödhjulsarbeten. Såvitt jag kan förstå, skulle väl detta innebära, att man inrättade sig för ett permanent understödande av arbetslöshet däruppe. Ty får man icke någon industri till stånd — jordbruket kan ju inte absorbera flera arbetskrafter än det har — finns ju ingenting annat att göra än att fortsätta att lämna anslag till arbetslöshetshjälp eller också, som en talare i fjol sade, styra om, så att arbetarna komma därifrån. Men vart skulle man skicka dem? Jag förmodar, att Stockholm inte skulle vara så vidare trakterat av att få detta tillskott på 4,000 medborgare, som alla genast vore i behov av arbetslöshetshjälp i denna kommun, och andra kommuner ha tyvärr ungefär likadant ställt; de kunna icke heller taga emot en sådan ökning av arbetskraft, utan att det blir rubbningar på olika områden.

Här är ju meningen, att man skulle försöka — jag betonar starkt, att det är ett försök — att ge hjälp till självhjälp, och saken har ju utvecklats och ligger så lyckligt till, att både bönder och arbetare och andra medborgare däruppe, som ha någonting att ansvara med, skulle gemensamt göra var sina insatser och på detta sätt få taga hand om företaget, och staten skulle lämna

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

ett ekonomiskt tillskott. Det är ju möjligt, att företaget misslyckas, men det är ju inte alldeles säkert, att det inte kan lyckas. Jag ber att få friska upp herrarnas minne med att påpeka, att det fanns, innan det blev modernt att förtrusta näringarna, en del bolag däruppe, som hade en rätt god ställning: Bergman-Hummel, Storfors, Törefors och andra. De voro vart för sig goda företag, men så blev det modernt, att man skulle göra fusioner, slå ihop dessa små företag och göra stora koncerner, och så tillkommo, tror jag, Nordiska trävarubolaget och Baltiska trävarubolaget och slutligen Ytterstfors-Munksund. Det investerades kapital i bolagen, och aktierna gingo upp betydligt över pari. Aktierna i Ytterstfors-Munksund lydde nominellt på 100 kronor, och jag tror de voro uppe i 130—140 kronor, innan kraschen kom; sedermera såldes de för 50 öre. Vid det tillfälle, då det bildades en aktieägareförening, voro de till och med så billiga, att denna förening kunde göra en kupp och avsätta den gamla ledningen i bolaget, och så en vacker dag var en av de ledande i denna aktieägareförening färdig att begära bolaget i konkurs. Då kom kraschen. Om icke detta skett utan det gamla bolaget fått fortsätta, kan det ju hända, att det kämpat sig igenom svårigheterna. Banken var beredd att stödja bolaget, och hade det fått fortsätta, hade vi i detta ögonblick måhända inte behövt sysselsätta oss med denna sak. Vi ha sett exempel på att samma bankföretag, som var huvudintressent i Ytterstfors-Munksund, lyckats hålla i gång andra företag — som banken varit förläggare åt — under betydande svårigheter visserligen, men där ha dock hjulen gått runt och arbetarna ha haft sysselsättning. Det är icke omöjligt, att även koncernen Ytterstfors-Munksunds många olika anläggningar kunnat på det sättet föras in i lugnare banor, än de för närvarande befinna sig i.

Att under sådana förhållanden säga a priori, att det icke finns några förutsättningar för att driva industri där uppe, det tror jag är att gå något för långt. Jag tror, att med en klok ledning skulle en sådan industri kunna föra en ganska god tillvaro, även om den icke är något så lukrativt företag, att den i dessa tider lockar folk att sätta in pengar i densamma.

Det är den hjälp, som staten här skall lämna, som skall vara stödet. Att då i en hastig vändning kasta om och säga: »Vi skola icke begagna oss av arbetarnas och de andra innevärnarnas intresse för företaget, utan nu skola vi satsa statsmedel på en gång», det tycker jag är ett ganska vågat experiment och föga överensstämmande med den försiktighet, med vilken man annars går fram. Man kan ju säga, att i stället för att det betalas 500,000 kronor från industrilånefonden och 500,000 kronor från postsparbanken, skulle staten kunna lämna ytterligare 1,000,000 kronor. Men den dagen kommer givetvis, i händelse det skulle visa sig, att det skulle bli förlust, då staten får täcka dessa tillskott. Det är inte rimligt att begära, att postsparbanken, om den blivit otillbörligt bearbetad i syfte, att den skulle lämna lånet, skall svida för förlusten, utan det får staten vara beredd att satsa i sinom tid och med industrilånefonden förhåller det sig väl på samma sätt.

Beträffande domänstyrelsen är det ju inte någonting annat nytt som tillkommit, än att den dels skall lämna kredit utan bankgaranti och på två år i stället för ett, men förra året var det känt, att den skulle lämna virket till något lägre pris än som annars kunde påräknas. Det är således inte något nytt, som tillkommit i fråga om den risk staten löper genom att domänstyrelsen får sälja virket till något lägre pris. Det nya är, att man får en något försvagad säkerhet, men det är klart, att om det en vacker dag inträffar, att domänstyrelsen inte får täckning för det virke, den lämnar, utan måste göra förluster, då kommer den och anmäler det för regeringen, och regeringen får räkna med en mindre vinst från domänstyrelsen. Jag anser det vara ganska självklart, att det bör ordnas på detta sätt.

Nu har det yrkats, att ärendet skulle återremitteras till utskottet. Jag kan egentligen icke förstå, vad det skulle tjäna till. Den talare, som gjorde detta yrkande, sade: »I det ändrade läge, som frågan nu kommit, yrkar jag återremiss», men jag kan inte se, att under debatten någonting påvisats, som skulle göra, att frågan ligger annorlunda till nu än när propositionen kom på riksdagens bord. Men vad innebär det, att man skulle återremittera? Jo, man skulle få veta, hur domänstyrelsen ställer sig till frågan om att den får lämna två års kredit och att det skulle ske utan bankgaranti. Domänstyrelsen kommer givetvis att svara: »Vi få finna oss i detta, men den dag vi konstatera förlust, får staten finna sig i att domänstyrelsen redovisar en motsvarande mindre vinst.» Det blir naturligtvis detta den svarar. Men den saken kunna ju vi här i riksdagen göra klar för oss lika bra nu, när vi här skola votera i denna fråga.

För övrigt ligger saken för närvarande så till, att det måste fattas beslut i riksdagen inom den närmaste tiden. Annars faller det hela sönder. Konstitueringen av bolaget måste äga rum före den 1 mars, och om man fortfarande vill hålla fast vid den grundsatsen, att man här skall lämna hjälp till självhjälp, skall man givetvis inte lägga stenar i vägen för vederbörande där uppe i vidare mån än som är oundgängligen nödvändigt. De måste redan nu sätta igång med avverkningar för att skaffa virke till nästa kampanj. De måste anskaffa maskiner för anläggningarna, så att trämassefabriken kan komma i gång, och de måste välja styrelse. För närvarande är det ingen, som svarar för att någonting kan göras, utan det går på mera förtroende utan den juridiska kapacitet, som man måste fordra, då det gäller ett ekonomiskt företag av sådan omfattning, som det här är fråga om att starta.

Jag kan därför inte se, att det finns någon anledning för kammaren att nu återremittera ärendet till statsutskottet, försåvitt man verkligen inte vill äventyra de ändå ganska viktiga saker, som äro sammankopplade med lösningen av denna fråga, sådan den föreligger, och kammaren får därför vara så god och taga ställning till frågan, antingen följa dem som yrkat avslag — vilket jag ur många synpunkter skulle beklaga — eller också följa statsutskottet i detta avseende och bifalla den kungl. propositionen.

Herr statsrådet Pettersson: Herr talman! Herr Trygger klandrade mig såsom ansvarig departementschef för att det icke i propositionen tydligt och klart talas om, hur mycket staten skulle satsa, och i anslutning till detta klander utvecklade herr Trygger, hur han skulle hava gjort, om han haft att behandla detta ärende. Då skulle han först och främst ha utgått ifrån att affären inte bär sig utan att det blir förlust, och vidare skulle han utgått ifrån att de personer, som bli medlemmar i denna förening, icke alls komma att betala. »Det är väl ingen, som tror», sade han, »att de personer, som skola teckna aktier, skola, om det går illa, få svara med sina tillgångar för lånet.» Ja, jag vill säga, att i den mån de äro personligt ansvariga och i den mån de ha tillgångar, kan jag inte se något skäl till att de inte skulle betala, och jag vill till fullo instämma med herr Lindhagen däri, att det är ganska försiktigt av herr Trygger att ge en sådan utfästelse på förhand, då det är fråga om lån från statens sida.

Då det sedan talas om att det är en brist, att det icke är fixerat, vad detta skall kosta staten, vågar jag ännu en gång påminna om att utgångspunkten här är, att staten skall lämna de enskilda nödlidande *hjälp till självhjälp*. De enskildas självhjälp består däri, att de skola starta en enskild industri, och statens hjälp består däri, att staten lämnar dels kredit och dels rätt till avverkning på statens skogar till detta ekonomiska företag. Då det nu är så, att en affär kan lyckas eller misslyckas och att det ofta är omöjligt

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalie
socken.
(Ports.)

att på förhand säga, huruvida det ena eller det andra skall inträffa, torde därav följa, att det också är omöjligt att på förhand med säkerhet fixera beloppet av statens förlust, om det blir någon sådan. Det kan inträffa, att detta företag bär sig. Flera sakkunniga ha sagt som sin mening, att detta är möjligt. Det kan också misslyckas. I senare fallet blir det förlust för staten, och beloppet av den förlusten kan icke på förhand fixeras.

Vad beträffar herr Petrus Nilssons förslag om att man skulle ytterligare uppskjuta saken, därför att det icke vore någon brådska med den, är det redan erinrat, att ett uppskov har sina svårigheter. Det är nämligen så, att bolaget måste konstitueras för att kunna träffa avtal om virkesköp m. m., och den saken kan nu icke längre undanskjutas, om bolaget skall komma till stånd. Konstituerande bolagsstämma är utlyst till den sista i denna månad, tror jag, och om det beslutas något uppskov, torde detta i sak vara detsamma som avslag.

Vad slutligen herr Möllers uttalande beträffar, att statsverket måste ikläda sig ansvaret för den förlust, som domänverket kan komma att lida på denna sak, vill jag säga, att detta finner jag vara ganska naturligt. Det tycker jag visst är riktigt, att om företaget skulle gå illa och domänverket skulle göra en förlust på saken, statsmakterna böra se till, att denna förlust gottskrivs domänverket, men jag kan rakt inte finna, att det är nödvändigt, att den saken ordnas i förväg, ty domänverket och staten äro icke två skilda personligheter, som behöva på det sättet göra upp för framtiden, hur deras affärer framdeles skola ordnas.

Herr Lithander: Herr talman! En ärad talare på stockholmsbänken, herr von Sydow, yttrade, såvitt jag fattade honom rätt, att om kammaren avslöge statsutskottets förslag, så skulle det skapas en stämning där uppe, vars konsekvenser man icke skulle kunna överblicka. Jag skulle då vilja säga, att om riksdagen biträder statsutskottets betänkande, så inträffar ekonomiska konsekvenser framöver, för såvitt man skall fortsätta på den inslagna vägen, vilka vi icke kunna överblicka. Jag förstår mycket väl denna önskan att komma befolkningen i denna trakt till hjälp, men lika viktigt som det är att följa den känslan, lika viktigt är det, att man därvidlag väljer vägarna, och för såvitt jag kan se — och det har ju skarpt betonats i dag från olika håll i kammaren — veta vi icke vad ett positivt beslut i dag egentligen skulle innebära i ekonomiskt avseende. Det är dock rimligt, att riksdagen får veta åtminstone tillnärmelsevis vad den ikläder sig.

Den näst siste ärade talaren, herr Kvarnzelius, yttrade, när han icke ville vara med om att använda nödhjälpsmedel i stället för den nu föreslagna formen, att utvägen med nödhjälpsmedel skulle föga överensstämma med den försiktighet, med vilken man eljest går fram. Jag vill då säga, att statsutskottet och icke minst dess ärade ordförande ha alltid visat sig gå fram med en försiktighet, som sannligen icke ådagalagts i denna fråga.

Jag begärde ordet, innan yrkandet om återremiss var gjort här i kammaren, för att göra samma yrkande, om återremiss, som då omedelbart dessförrinnan var gjort i andra kammaren. Jag gjorde detta, därför att det är alldeles uppenbart, att ett bifall till statsutskottets hemställan kommer att på skattebetalarna överbältra utgifter, vilkas storlek vi i närvarande stund icke fullt få veta.

Herr handelsministern sade, att han icke gått efter strängt affärsmässiga synpunkter. Jag får lov att säga, att ingen glädde sig mer än jag, när vi på sin tidingo en handelsminister, men om någon skall följa affärsmässiga synpunkter, åtminstone på sitt departements vägnar, och lägga vikt vid dem, synes det mig vara handelsministern. Jag tror herr Möller hade samma syn

på saken, att man här har uraktlåtit den försiktighet, man eljest är skyldig att visa, och att man här övervältrar på domänstyrelsen och postsparbanken utgifter, som icke äro affärsmässiga, samtidigt som vi ålägga dessa verk att sköta driften affärsmässigt. Jag kan för min del inte se annat, än att man skulle kunna komma fram till en hjälpaktion och ändå iakttaga en klok och sund försiktighet och framför allt icke ge sig in på affärsmetoder, som man i fortsättningen säkert icke skulle vilja vara med på att följa.

Nu har det sagts, att det hela vedervågas, om icke beslut fattas i dag om bifall, ty den konstituerande bolagsstämman skall hållas den 1 mars. Det är oftast så, om en sak skall pressas igenom, att man säger: »Man har ingen annan utväg, det är försent.» Men viktigare än att det sker i ett hastigt tempo är väl i alla fall, att det sker väl överlagt, och jag tror nog, att den undersökning, som begärts i andra kammaren, skulle man kunna få, utan att eftersätta vad som härvidlag är behöfligt, Ty om man vill handla raskt, kan man nog göra det, och vid en hjälpaktion bör man ju handla raskt.

Yrkandet i andra kammaren om en återremiss avsåg att få veta summan av allt vad riksdagen sätter in och vad beslutet innebär samt vad domänstyrelsen riskerar, genom att man eftersätter affärsmässigheten. Man har även velat veta, hur mycket arbetslöshetskommissionen uppoffrar årligen på Kalixtrakten. Man har med andra ord velat veta, vad man gör, och jag ber därför herr talman, att få göra samma yrkande om återremiss, som tidigare är gjort av herr Nilsson i Gränebo.

Herr **Asplund**: Jag ber att få säga, att även ett bifall till utskottets hemställan i alla fall innebär 8 à 10 månaders uppskov med igångsättandet av Kalixverket, ty så pass lång tid tar det att skaffa ned virket, först till flottlederna och sedan efter dessa till älvmyningen. Men en återremiss i dag betyder ej blott, att det bolag, som är under bildande, icke kan konstitueras, utan även ett uppskov med verkets igångsättande på en tid av icke mindre än ett år och åtta månader. Det blir nämligen icke möjligt att skaffa fram tillräckligt med timmer till Kalixälvs mynning förrän under sommaren 1929, om inte frågan avgöres före denna månads utgång. Det är på högsta tiden, att den redan i mindre skala påbörjade utdrivningen omedelbart får sättas i full gång.

Det har både av detta företags anhängare och av dess motståndare sagts, att detsamma är så förfärligt riskfyllt. Jag vill då till en början, när man här vill kräva särskilda förbindelser från arbetarnas sida för att de skola hålla nere sina löneanspråk, framhålla, att ett misslyckande med det nya företaget i främsta rummet skulle drabba just sågverksarbetarna och bönderna efter älvdalen, som på detta nya företag våga allt det lilla de möjligen kunna äga — kontanter äga de inte, men sin övriga egendom våga de — genom den gjorda aktieteckningen. Ty deras aktier stryka ju i första rummet med, liksom och den teckning, som Handelsbanken gjort för att få likvid för de nuvarande anläggningarna och den relativt obetydliga aktieteckning, varmed staten direkt bidragit.

Men det finns någonting i naturen däruppe, som utgör den allra säkraste förutsättning för en för all framtid bestående träindustri i Kalixtrakten, och det är skogstillgången. Inom Kalixälvs och Övre Torne älvs flodområden, som (det senare genom Täreändö älv) avbörda allt sitt timmer till Kalixälvs mynning, är den skogsproduktiva markens areal icke mindre än 8.5 % av hela Norrlands (inkl. Gävleborgs län) skogsproduktiva mark; den befintliga kubikmassan enbart av tallskog är 7.6 % av hela Norrlands och den årliga tillväxten 7.1 %. Dessa siffror tala sitt tydliga språk både beträffande storleken och den i förhållande till breddgraden förträffliga kvaliteten av de skogar, som finnas

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.

(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix-
socken.

(Forts.)

efter Kalix älvdal. Den årliga tillväxten av enbart tallskogen inom Kalixälvs flodområde är 592,000 kubikmeter. Den kubikmassa, som behöves för full drift av sågverket och sulfatfabriken, utgör 110,000 kubikmeter, sålunda icke fullt en femtedel av den årliga tallskogsavkastningen.

Sedan få vi taga i betraktande, att det finska bolag, som hittills drivit två sågverk vid Torne älvs mynning å Seskarö, nedlagt denna rörelse för att överflytta den till Finland, där bolaget har sin sulfatfabrik. Lägga vi till nyss anförda siffra den årliga tillväxten inom Nedre Torne älvs område för enbart tallskog, 262.000 kubikmeter, får man en total årstillväxt å tallskogen av 854,000 kubikmeter, varigenom konsumtionen i detta Kalixverk skulle bliva ungefärligen en åttondel av den årliga skogstillväxten inom det område, där Kalixverket jämte Törefors och Båtskärsnäs utgör den enda svenska trävaru-industrien.

Jag vill särskilt framhålla, vilka faror för en ytterligare förfinskning av gränsområdena, som kunde uppstå, om skogen i dessa trakter, såväl i Torne- som Kalixdalen, skulle komma att utdrivas och tillgodogöras för finska företags räkning. Jag har i detta avseende någon erfarenhet från min ungdom, då jag om vintrarna hade litet timmerdrivningar till omväxling med malmletningen under somrarna. Jag märkte då, att det var överflöd på finländsk arbetskraft i skogarna, och den kommer sannerligen icke att minskas, om det skulle bli finländska företags, som huvudsakligen komme att driva avverkningar och flottning från dessa skogar i framtiden. Detta medför en mycket stor fara för nationalitetsgränsens förflyttning ett långt stycke åt väster.

Till belysande av de naturliga förutsättningarna för en industri vid Kalixälvens utlopp skall jag be att få framhålla som en jämförelse, att Pite äldvalls årliga tillväxt å tallskogen utgör 553,000 kubikmeter eller 93.4 % av Kalixälvens och endast 64.8 % av Kalix- och Torneälvens sammanlagda årstillväxt å tallskogen. Till Piteå har man dock ansett sig kunna koncentrera det rekonstruerade Munksundsbolagets stora industrikomplex, och dessutom ligger där också statens järnvägars slipersfaktori. Då föreställer jag mig, att de naturliga förutsättningarna för en trävaruindustri vid Kalixälvens utlopp måste anses minst lika goda.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Dahl, Adolf: Herr talman! Här har av talare från skilda partier med synnerligt eftertryck betonats, att den hjälp, som i propositionen ifrågasättes, organiserats på sådant sätt, att propositionen rätteligen borde ha avisats. Det behjärtansvärda i saken och det förmenta nödtvånget av ett hastigt beslut har emellertid föranlett dessa talare — jag syftar då särskilt på herrar Trygger, von Sydow och Möller — att böja sig inför detta nödtvång och förklara sig beredda att rösta för bifall till utskottets förslag.

För min del skulle jag kunna till nöds ansluta mig till den tanken, att man här bör gå in för en hjälp, men jag kan, åtminstone som ärendet för närvarande föreligger, däremot icke gå med på att just *nu* godtaga utskottets tillstyrkan. Till en början kan jag icke finna, att det har förebragts skäl, som styrka herr Möllers antagande, att ett nödtvång för ett omedelbart beslut föreligger. Herr Möller yttrade, att om vi icke besluta i saken nu, riskerar man, att företagets realiserande undanskjutes till en oviss framtid. Jag har under hand sökt göra mig förvissad om, huruvida detta antagande beror därpå, att några formella förutsättningar för bolagets tillblivelse skulle brista, om icke ett omedelbart beslut tillkomme. Jag har då fått det beskedet, att man härutinnan icke kunde ge någon bestämd upplysning. Jag har i stället endast fått en antydning, att det antagna hindret skulle vara av mera reell innebörd; det skulle nämligen hänföra sig till svårigheterna för domänverket att, om visshet ej i dag vinnes, att

företaget kommer till stånd, i fortsättningen tillhandahålla bolaget det virke, som nu för bolagets räkning avverkas. Om hindret ligger i denna detalj, föreställer jag mig, att det icke kan vara synnerligen avgörande, ty om stämningen i kammaren är så avgjort för bifall i sak men under andra, mera tillfredsställande former, har ju domänverket på hand, att ett avgörande i den riktning propositionen äsyftar i alla fall kan påräknas.

För min del vill jag säga, att jag icke kan gå med på att rösta för en sådan oförmlighet, som Kungl. Maj:t och utskottet här vilja påtvinga riksdagen. Jag är alls icke övertygad om riktigheten av den argumentering, som statsutskottets ordförande anförde. Han erinrade, att denna omväg med postsparbanken och industrilånefonden och med särskilda villkor i domänverkets affärer i och för sig icke är någonting bekymmersamt, ty om det blir brister, får ju riksdagen sedermera anvisa medel. Ja, men är detta den rätta vägen? Jag anser det vara en sådan påtaglig oförmlighet, att riksdagen icke bör falla undan för detta föregivna nödtvång. Det är inte första gången riksdagen på det sättet ställes mot väggen under föregivande, att det är absolut nödvändigt att få ett snabbt avgörande. Skola vi falla undan för ett sådant skäl, kan man åtminstone fordra ett närmare, uttryckligt angivande av, vari detta nödtvång består. Vad är skälet till att ärendet icke kan återremitteras till statsutskottet och komma igen möjligtvis före den 1 mars, därest verkligen några fatalier skulle gå ut den dagen, eller, om så icke skulle vara fallet, senare under riksdagen? Om majoritet finnes för en stödaktion — vilket det naturligtvis gör, det ser man ju av utskottsutlåtandet — kan ju statsutskottet komma in med ett förslag om ärendets uppläggning på andra, mera tillfredsställande linjer än för närvarande är fallet.

Jag ber således, herr talman, att få förena mig i yrkandet om återremiss till utskottet.

I detta anförande instämde herrar *Bismark*, *Reuterskiöld* och *Wohlin*.

Herr Winberg: Herr talman! Till en början vill jag uttala min tillfredsställelse över herr Lithanders deklaration, då han framhöll nödvändigheten av att man lägger fullt affärsmässiga synpunkter på statens affärsdrivande verk. Samtidigt skulle jag vilja hemställa till *riksdagsgmännen* Lithander, huruvida det vore möjligt för honom att utöva någon inverkan på *ledamotens av järnvägsrådet* herr Lithanders uppfattning i dylika frågor. Det förhåller sig ju som bekant så, att ledamoten av järnvägsrådet herr Lithander har varit med om att, beträffande statens järnvägar, framdriva förslag, som uppenbarligen icke stå i överensstämmelse med en affärsmässig drift av ifrågavarande verk.

Jag kan också instämma med dem, som här framhållit, att man här är inne på en alldeles oriktig väg som för varje steg, som man ytterligare tar på densamma, leder ut i ännu orimligare förhållanden, nämligen att statens affärsdrivande verk vid vissa tillfällen skola framträda såsom något slags välgörenhetsinrättningar, som hjälpa statsmakterna ur rätt så brydsamma situationer, som det vore statsmakternas skyldighet att lösa utan att begagna sig av sådana omvägar som statens affärsdrivande verk — och detta så mycket mera som under senare tid det talet blivit allt kraftigare, att statens affärsdrivande verk skola skötas affärsmässigt. Det är en dualism, som icke går för sig, och det är icke skäl att hålla på den längre, utan den bör fortast möjligt avvecklas. Detta om den saken.

Beträffande den nu föreliggande frågan var det med en viss förvåning, som jag först såg utskottets utlåtande och där fann, att det huvudsakligast var högermän, som voro motståndare till att man i detta fall gör något. Egentligen borde det kanske inte förvåna, men av särskilda skäl förvånade det mig

Ang. återupprättande av industrien i Nederkalix socken.
(Forts.)

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix-
socken.
(Forts.)

ända. Sedan har jag funnit, att mera klarsynta högermän förstått, att det är litet farligt att uppträda så här, därför att de, som representera den storkapitalistiska regimen i detta land, sannerligen icke ha så synnerligen rent samvete, speciellt i denna fråga. Det har ju redan framhållits, hurusom det icke är bristen på naturliga förutsättningar, som skapat den uppkomna situationen där uppe, utan just dessa dolda krafter, varom talats, eller, rättare sagt, storfinansiella spekulationer, som ödelagt den verksamhet, som där förut funnits. Vid sådant förhållande synes det mig dubbelt märkvärdigt, om de personer, som alltid hålla på den enskilda företagsamhetens berättigande ut i alla dess yttersta konsekvenser, icke skulle vilja vara med om att i någon liten mån reparera vad dessa krafter ställt till med genom sitt fria spel i ett fall sådant som det föreliggande.

Vidare är jag villig att instämma med herr Lindhagen och en hel del andra talare, som sagt, att föreliggande förslag egentligen icke ger någon lösning av frågan. Man har också framhållit att det är på synnerligen krokiga vägar man kommit fram till det förslag, som här föreligger. Ja, mina herrar, kan man framvisa något exempel, då svenska riksdagen under senare år kommit fram till ett positivt beslut annat än på krokiga vägar? Det skulle vara synnerligen intressant att i så fall få taga del av det. Möjligen kan man såsom ett undantag betrakta den s. k. försvarsfrågans avgörande år 1914 — jag kan nämligen medge att åtminstone ur högerysynpunkt var det en ganska rak väg dit. Men annars torde det vara i ganska fåtaliga fall, som man kan påvisa någonting sådant.

Nu förhåller det sig så, att i det nuvarande läget är det icke möjligt annat än att komma till något slags halvhet. Det riktigaste hade som redan påpekats givetvis varit, att staten hade uppträtt konsekvent och själv vidtagit de åtgärder, som skulle göras, d. v. s. bygga upp en industri för att förädla den råvara, som finns däruppe. Då hade man inte behövt hålla på med alla dessa uttalanden och alla invecklade förhållanden med banker och affärsverk och enskilda aktieägare och allt sådant, ty då hade saken legat klar. Jag lägger för min del icke så synnerligen stor vikt vid det inslag av nationell stolthet som naturligtvis också här gör sig gällande och som man spårade åtminstone i ett anförande under debatten, nämligen att vi skola ändå se till, att de, som leva under moder Sveas hägn, kunna uppehålla den illusionen, att moder Svea sörjer för sina barn, varest de än äro placerade i detta land. Det kanske kan vara ett motiv för en del att vara med om att vidtaga åtgärder i detta fall. Frånsett detta, finner jag, att när man tillåter det enskilda spekulationsintresset att husera på ett sådant sätt, som skett uppe i denna landsdel, så att hela befolkningen är ställd på förtvivlans brant, och då man inte ens från högerens sida vill vara med om ett så radikalt förslag som att tvångsförflytta denna befolkning till andra landsdelar, finns det ju icke någon annan möjlighet än att försöka göra någonting, och ehuru jag anser det föreliggande förslaget lida av en del brister i fråga om dess möjligheter att bringa verklig och effektiv hjälp, innebär det i alla fall *något*.

När man vidare säger, att riksdagen icke kan på rak arm besluta i dag utan att man vill ha en återremiss, måste jag fråga de värda herrar, som här yrka på återremiss: varför ha ni icke tidigare gått in för en grundligare behandling av denna fråga? Varför motionerade ni inte förra året och kommo fram med ett positivt förslag? Varför motionerade ni inte i år samtidigt med att Kungl. Maj:ts förslag förelåg, så att man haft något att taga på, i stället för att nu i sista ögonblicket bara komma och säga: i dag kunna vi ingenting göra, men naturligtvis äro vi lika villiga att hjälpa som några andra. Nej, mina herrar, det är ett alltför lättvindigt sätt att försöka föra allmänheten bakom ljuset. Hade ni verkligen haft andra positiva uppslag för åstadkommandet av hjälp,

så hade det verkligen varit er skyldighet att framföra dem förr än nu i sista ögonblicket, då man vet, att det är omöjligt att längre uppskjuta frågan.

På grund av dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan, som åtminstone går något i riktning mot att hjälpa folket däruppe, ehuru förslaget är ganska otillfredsställande.

*Ang. akgrupprättande av industrien i Nederkalix socken.
(Lorts.)*

Herr Kvarnzelius: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag tar till orda ännu en gång, men med anledning av de upprepade yrkandena om återremiss vill jag först och främst betona, att det är en betydande risk för att det hela skall bliva snedvridet, om en återremiss av frågan till utskottet nu skulle äga rum. Domänstyrelsen måste nämligen få besked, huruvida virket skall avverkas eller icke, och virket skall drivas fram under vinterns lopp. Det är inte så mycket kvar av vintern, och en återremiss nu kanske betyder ett helt års uppskov. Det är utan vidare klart. Maskiner måste beställas, för att man skall kunna göra i ordning fabriken för virkets förädlande. Det tar sin tid.

Dessutom ber jag att få fästa de ärade herrars uppmärksamhet, som nu anse sig omöjligt kunna taga ställning till frågan och då icke minst rådman Dahl, på det förhållandet att denna proposition kom in till riksdagen den 31 januari. Om man anser de däri anvisade linjerna vara principiellt oriktiga, borde det äligga varje riksdagsman att i tid bringa detta till utskottets kännedom. Vi lågo i utskottet på propositionen och avvaktade motionstidens utgång för att se, huruvida några anmärkingar funnos. Det hade inte varit för mycket begärt, att de, som nu yrka återremiss, kommit med ett bestämt yrkande, om i vilket avseende man ville hava en ändring, så att utskottet kunde ha fått pröva den saken. Och om en återremiss nu skall ske, måste väl i all rimlighets namn det minsta man kan begära vara att få veta: vad vill kammaren hava i stället?

Det är ett ganska stort konglomerat av motiv, som anförts för att förslaget icke nu bör antagas. En del talare säger, att kostnaderna böra gå från arbetslöshetsanslaget, en annan del vill, att det skall anslås en bestämd summa statsmedel för ändamålet; andra åter säga, att vi skola klart uttala, att de verk, som skola släppa till pengarna, skola hållas skadeslösa, om förlust uppstår. Det sista är ju synnerligen enkelt avhjälp genom ett tillägg till motiveringen, där det säges ut, och det kanske var ett förbiseende, att utskottet icke satte in detta redan då utskottet avfattade sitt utlåtande. Det var nämligen en underförstådd tanke, att om det blir förlust, får staten täcka förlusten av skattemedel. För närvarande är det icke beslutat, att någonting av detta skall gå ut av fasta lånemedel, utan det, som är beslutat förra året, går ut av tillfälliga lånemedel och, i den mån det blir förlust, får denna täckas. Det blir sålunda icke någon vidlyftigare affär för den saken.

Jag måste sålunda värdsamligen hemställa, att de herrar, som tänka förena sig om en återremiss, också måtte förena sig om att ange vad de vilja hava i stället, så att det överhuvud taget kan bli någon möjlighet för utskottet att veta, vad meningen är med återremissen. Att jag för min del icke kommer att ändra mening, betyder ju mindre. Huruvida utskottets majoritet ändrar sin mening känner jag icke, men jag håller för troligt, att många ställa sig på samma ståndpunkt som nu, nämligen att den nu föreslagna formen är riktig och att det skall bliva hjälp till självhjälp i detta fall. Man kan ju på sin höjd skriva in i motiveringen, att om det blir förluster för postsparbanken, domänstyrelsen och industrilånefonden, skola dessa förluster täckas av skattemedel. Jag är beredd att, om herr Dahl eller någon annan gör ett sådant yrkande, acceptera det — jag förmodar, att samma yrkande ställes i andra kammaren — men längre kan jag icke se, att det är möjligt att gå.

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

Jag vidhåller fortfarande, att det vore riktigast att, om man överhuvud taget vill hjälpa, bifalla utskottets förslag.

I herr Kvarnzelius yttrande instämde herr *Carlsson, Carl*.

Herr **Dahl, Adolf**: Herr talman! Utskottets ordförande apostroferade mig direkt och frågade varför inte jag, som hade en avvikande mening, genom en motion tillförsäkrade mig, att min uppfattning kunde komma under prövning. Jag skall då be att få upplysa utskottets ärade ordförande därom, att när jag fick min uppmärksamhet fäst på denna proposition, tog jag verkligen under allvarligt övervägande att skriva en motion, men då fick jag samtidigt underrättelse om att ärendet, oaktat motionstiden icke utlupit, redan tagits under behandling i utskottet. Sålunda torde den upplysning, som utskottets ärade ordförande nyss lämnade, icke vara fullt riktig. Jag ber alltså att få vädja till utskottets ordförande, huruvida icke en liten justering på denna punkt kunde vara av förhållandena påkallad.

Då det har sagts, att det vore av praktiska skäl synnerligen önskvärt, att ett beslut redan nu komme till stånd och man särskilt motiverat detta därmed, att avverkningen behöver sättas igång och utdrivningen äga rum, ber jag att få hänvisa till vad departementschefen i detta avseende uttalat, återgivet i utskottets utlåtande på sid. 2. Där säger departementschefen: »Enligt särskilt avtal med domänstyrelsen har för det nya bolagets räkning skett utstämpling och pågår för närvarande avverkning av virke till den myckenhet, som erfordras för driftens igångsättande på tidigare antagna tidpunkter.» Det tycks således, som om avverkningen redan är igång, och jag ber att få stryka under vad jag nyss nämnde, att det finns väl för domänverket icke något tvivel därom, att ett bifall i *sak* från riksdagens sida till denna stödaktion kan påräknas.

Den vägledning för utskottets vidare behandling av ärendet i anledning av en eventuell återremiss, som utskottets ordförande påfordrade, anser jag för min del icke vara påkallad i vidare mån, än vad diskussionen här kan hava givit vid handen. Jag föreställer mig, att statsutskottets ordförande icke kan ett ögonblick vara i ovisshet därom, att ledande målsmän för kammarens två största partier här hava med synnerligt eftertryck framhållit, att den form för statshjälp, som här ifrågasättes, är sådan, att propositionen rätteligen borde hava tillbakavisats, och att det endast är hänsyn till det sakliga nödläget, som gör, att man, ställd inför tvånget att fatta ett omedelbart beslut, kan godtaga utskottsförslaget. Om detta nödtvång icke längre är för handen, ha således dessa talesmän för kammarens två största partier uttryckligen framställt önskemål om, att denna hjälp måtte läggas upp efter andra linjer — såvitt jag förstod dem rätt i form av direkta anslag av statsmedel. En majoritet inom statsutskottet kan ju härutinnan lägga till rätta vad som anmärkts mot propositionen.

Herr **Kvarnzelius**: Ja, det är alldeles riktigt vad rådmän Dahl sade, att vi behandlade detta ärende på avdelningen i statsutskottet, innan motionstiden var till ända. Men vi läto ärendet ligga i utskottet i avvaktan på att motions-tiden skulle utgå, för att hava fria händer att, i händelse någon motion väcktes, även taga upp denna till prövning och sålunda med hänsyn därtill justera det redan fattade beslutet. Anledningen härtill var det intryck vi hade, efter de meddelanden vi fått, om önskvärdheten av att ärendet icke skulle onödigt fördröjas genom riksdagsbehandlingen.

Med anledning av vad rådmän Dahl ytterligare sade om vad representanter för två av kammarens största partier här yttrat, får jag säga, att om jag fattade

universitetskansler Tryggers yttrande rätt — jag följde ganska noga med det — så kritiserade han på många punkter det sätt, varpå propositionen var förberedd och ärendet upplagt, men han kom till det resultatet, att han ändå ansåg sig böra rösta för utskottets förslag. Men beträffande de ändringar i detalj, som han önskade, är jag inte så säker på att jag uppfattade dem tillräckligt tydligt för att kunna på grundvalen därav bygga en ny ståndpunkt.

*Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.*

(Forts.)

Vad herr Möllers anförande beträffar, låg tydligen tyngdpunkten av hans anmärkningar däri, att statsutskottet icke klart och tydligt sagt ut, att de affärsdrivande verken skola hållas skadeslösa i händelse av förlust. Jag har för min del sagt, att detta är en så enkel sak, att det icke torde möta några svårigheter, därest man skulle vilja det, att på rak arm få till stånd ett tillägg till motiveringen, vilket klart säger ut detta. Jag skulle vilja vända mig till herr Möller med en fråga, om han inte själv skulle vilja formulera ett sådant tillägg till motiveringen, så att vi finge denna sak klarerad redan nu och icke behöfve äventyra hela företaget. Jag tror, att man utan svårigheter kan få igenom ett sådant yrkande i båda kamrarna; grundsatsen har ju så allmänt slagit igenom, att det icke lär vålla någon tvist.

Jag vädjar till herrarna, om ni verkligen vilja lämna någon hjälp, att icke äventyra den medverkan, som man i närvarande stund kan räkna med bland ortsbefolkningen där uppe, och icke taga de risker, som man faktiskt står i beredskap att taga genom en återremiss, de riskerna nämligen, att virket då kommer att ligga kvar i skogen i stället för nere på vattnet, när våren kommer, att maskinerna och fabrikerna icke äro i ordning, och att sålunda ett helt års ytterligare arbetslöshet kan bli resultatet, därest riksdagen nu begär en ändring i uppläggningsen av denna sak.

Herr Möller: Jag måste erkänna, att det återremissyrkande, som är framställt av herr Lithander, har i varje fall för mig en icke tillfredsställande form och stämmer inte med de synpunkter jag anlade, när jag sade, att ett återremissyrkande var befogat.

Vad herr Petrus Nilssons yrkande beträffar, ingick i motiveringen bland annat, att domänstyrelsen skulle höras, och det kan naturligtvis ske ganska snabbt, men det är, i varje fall, rätt svårt att yttra sig med bestämdhet om hur lång tid det kan komma att taga.

Nu har jag blivit upplyst om att den bolagsstämma, som är utlyst till den 29 februari, överhuvud taget inte kan komma till stånd, försävt inte ett riksdagsbeslut fattas dessförinnan, därför att statens egen aktieteckning och kanske också en del av de enskildas aktieteckning faktiskt är beroende på beslutet. Beslutet i följd var villkorligt, då det sades, att staten icke skulle i övrigt inlåta sig i några ytterligare engagemang. Nu är detta ifrågasatt, och därmed skulle eventuellt statens gamla aktieteckning kunna förfalla. Där-om vågar jag inte uttala ett bestämt omdöme, men så har det sagts mig, och jag har i och för sig ingen anledning att tvivla på riktigheten därav.

Under dessa omständigheter vågar jag inte taga ansvaret för de konsekvenser, som en återremiss eventuellt skulle kunna medföra, men då riksdagen i varje fall under senare år har ansett sig böra hävda, att statens affärsdrivande verk skola ha självständighet och att det icke utan vidare skall kunna av statsmakterna åläggas dem uppgifter, som äro för dem främmande och som i vissa fall kunna göra dem, såsom herr Winberg mycket riktigt sade, till — vad de inte böra vara — välgörenhetsinrättningar, skall jag däremot tillåta mig ställa det yrkandet, att efter ordet »genomförande» på sidan 4, andra stycket, inskjutes följande mening: »Därest förluster skulle genom ett beslut i överensstämmelse med propositionen uppkomma för domänverket eller postsparbanken,

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

förutsätter utskottet, att sådana förluster skola av staten genom skattemedel täckas.»

Herr **Lithander**: Herr talman! Det är i allmänhet en god regel att icke gå i borgen, och framför allt är det en god regel att icke gå i borgen, när man ej vet till vilket belopp borgenssumman uppgår. Med åberopande av statsutskottets ärade ordförandes yttrande nyss anser jag detta förslag vara »föga överensstämmande med den försiktighet, med vilken man eljest går fram», och ber jag att få yrka avslag på det nu senast framställda yrkandet samt vidhålla mitt yrkande om återremiss. Det synes mig efter den debatt, som här på sistone förts, vara ännu mer klart och tydligt, att statsutskottet bör se på dessa saker ännu en gång, innan riksdagen fattar definitivt beslut.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle godkänna den av herr Hallin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet. Därjämte hade beträffande utskottets motivering framställts olika yrkanden, till vilka herr förste vice talmannen ville återkomma efteråt, om anledning därtill gäves.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt de under 1:o)—3:o) här ovan upptagna yrkandena och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**, begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga återremiss.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 20 antager återremiss, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av herr Hallins m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Hallin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Ang. återupp-
rättande av
industrien i
Nederkalix
socken.
(Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vidkommande motiveringen, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets uttalanden skulle godkännas, dels ock, av herr *Möller*, att utskottets motivering skulle godkännas med tillägg näst efter orden »den tidigare uppgjorda planens genomförande» av följande mening: »Därest för-luster skulle genom ett beslut i överensstämmelse med propositionen uppkomma för domänverket eller postsparbanken, förutsätter utskottet, att sådana för-luster skola av staten genom skattemedel täckas.»

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till herr Möllers yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 53, 65 och 68 till jordbruksutskottet, nr 66, 67, 70 och 75 till statsutskottet samt nr 72 och 73 till bankoutskottet.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bifogade läkarbetyg får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen på grund av sjukdom under ytterligare fyra veckor från och med den 17 innevarande februari.

Stockholm den 14 februari 1928.

Carl Hederstierna.

Att överståhållaren *Carl Hederstierna* på grund av sjukdom är förhindrad att delta i riksdagsgöromålen under ytterligare fyra veckor intygar

Stockholm den 15 februari 1928.

John Sjöqvist,
med. dr, professor.

Den begärda ledigheten beviljades.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *Asplund* för tiden från och med den 18 till och med den 29 i denna månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.16 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 78, angående pension åt tjänstförrättande sekreteraren hos riksförsäkringsanstalten A. E. Nordgrens änka m. m.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för bistånd till återupprättande av viss industriell verksamhet i Nederkalix socken;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående dispositionsrätten till reservationer å äldre riksstatsanslag;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under kommunikationsdepartementet hörande utlåningsfonder;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för utredning rörande uthamn för Haparanda vid Karl Johans stad jämte en i ämnet väckt motion;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för ändringsarbeten i fastigheten nr 6 i kvarteret Rosenbad i Stockholm; samt

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalökning under handelsdepartementet jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om befrielse från automobilskatt för ägare till visst slag av bilar;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår kautschukringar m. m. till motor-velocipeder;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till kungörelse angående förbud mot utförsel från riket av smidbart järnskröt dels och i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om ersättning åt nämndemän för nämndemansuppdragets fullgörande;

nr 10, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande gäldande av kostnader för ekonomisk besiktning av löneboställe; och

nr 11, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande lagstiftning angående fjärdingsmans avlönande m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om skyddskoppympning;

nr 5, i anledning av väckt motion med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete;

nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen angående köttbesiktning och slakthus;

nr 7, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 19 § i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område av Visborgs kungsladugård;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; och

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition. nr 50, angående vissa anslag till utrikesförvaltningen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 9.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 50 till statsutskottet och nr 78 till bankoutskottet.

Herr *Ekman, Karl Johan*, väckte en motion, nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar med avseende å fortsättningsskolans anordnande.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Johansson, Johan Bernhard*, för tiden från och med den 21 innevarande månad till och med den 4 nästkommande mars.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.42 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
